

ὑποβιβασθῶσιν εἰς γραμματεῖα ἢ κατ' εὐφημισμὸν εἰς κοινὰ δημ. σχολεῖα, τῷ δὲ γραμματοδιδασκαλεῖα (σ' αὐτὰ ἐργάζονται γραμματοδιδασκαλοὶ τῶρα) θὰ καταργηθῶσιν.

Καραπάνος . . .

Νὰ τώρα καὶ ὁ ξάστερος καὶ πατριωτικὸς ὑστερόλογος τοῦ κ. Μυρομμάτη.

α' Ὄθεν παρακαλῶ τὸν ἀξιότιμον κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νὰ συναινέσῃ ν' ἀποσύρῃ τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο, ἵνα δοθῇ καιρὸς νὰ μελετηθῇ καλλιῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ συζητηθῇ ἐντὸς τῆς Βουλῆς ἐν εὐθέτῳ καιρῷ, εὐρύτερον καὶ μᾶλλον μελετημένον. Τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο θίγον σοβαρῶς τὰ συνταγματικὰ δικαιώματα τῶν Δήμων, διασαλεύον ἐκ βάθρων τὸν θεσμὸν τῶν Δήμων, ἀπορρίπτου ἐς τοὺς δρόμους χιλιάδας μαθητῶν, νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ ψηφισθῇ καὶ νὰ γίνῃ Νόμος τοῦ Κράτους τόσο ἀβασανίστως. Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν μετὰ τῆς ἐλαφροῦς συνειδήσεως νὰ περικλύσωμεν ἐν πολλοῖς κατὰ 300 ο)ο τοὺς μισθοὺς τῶν δημοδιδασκάλων, οἵτινες ἐπόμενοι ταῖς ἐπαγγελίαις τῶν Νόμων τοῦ Κράτους, ἐπέδθησαν εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα καὶ συνέδεσαν τὴν τύχην αὐτῶν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, κ' αὐτοὶ καὶ αἱ χιλιάδες περὶ αὐτοὺς οἰκείοι. Εἶμαι τῆς ἰδέας ὅτι ἡ δημοικὴ ἡμῶν Νομοθεσία δεῖται μεταρρυθμίσεων ριζικῶν. Εἶμαι τῆς ἰδέας ὅτι ὁ περὶ στοιχ. Ἐκπαιδύσεως Νόμος (ἀρχὰ τὸ καταλάβαμε) δεῖται ἐν πολλοῖς τροποποιήσεων. Δὲν εἶμαι ὅμως τῆς ἰδέας ὅτι ἐπειδὴ ὁ Νόμος περὶ Στοιχ. Ἐκπαιδύσεως ἔχει τινὰ ἐλαττωματικὰ πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἐκποιάσωμεν κατὰ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς μαθητικῆς νεολαίας τοῦ ἀγροτικῷ πληθυσμοῦ τοῦ Ἑλλήν. Κράτους (χειροκροτήματα ἐκ τῶν θεωρείων).

Τὸν ὁμορφὸ καὶ πατριωτικὸν τοῦτον λόγον καθὼς εἶταν φυσικὸ ἡ Βουλὴ δὲ θὰ τὸν ἔκουσε καλά, εἶχε σκοτούρες, ἢ κ' ἂν τὸν ἔκουσε ἔκαμε πάλαι πῶς δὲν τὸν κατάλαβε. Ἀλλὰ ὁ κ. Στάης, παλιὸς Ὑπουργός, τόσο καλὰ τὰ κατάφερε, τόσο καλὰ τὰπε, ποῦ ἀπέδειξε στὴ Βουλὴ κ' ἔκαμε πολλοὺς νὰ πιστέψουν ὅτι τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο ὄχι μόνον δὲν εἶνε καταστρεφτικόν, μὰ ὠφέλιμον καὶ σωτήριο γιὰ τοὺς δα-

σκάλους καὶ γιὰ τὸ Ἔθνος. Σὰ δὲν πιστέβετε κατὰ τὸν λόγον τοῦ. Ἐμεῖς τὸν εὐχαριστοῦμε καὶ ζητάζοντας παρὰ κάτω τὸ Νομοσχέδιον θὰ βρούμε τὴν ἀλήθειαν.

Ποῖος Ρωμιὸς καὶ ποῖος πατέρας δὲ θυμᾶται τὴν κοινωνικὴ καὶ ἀτομικὴ θέσιν τοῦ δασκάλου πρὶν ἀπὸ τὸν λαοσωτήριον Νόμον ΒΤΜΘ' τοῦ 1895; Τότε στὰ χρόνια κείνα Δάσκαλος ἔλεγε διακονίῃς, δούλος, κόλακας καὶ λιγάκι προδότης. Περικυκλωμένος ἀπὸ τὴ βρωμερὴ καὶ ἀσθενομένη ἀτμοσφαῖρα τῆς συναλλαγῆς περνοῦσε τὰ χρόνια του μὴ γνωρίζοντας ἂν αὐτὸς εἶταν ὁ δάσκαλος καὶ ὁ μορφωτῆς τοῦ Λαοῦ ἢ ὁ μπακαλῆς τοῦ χωριοῦ. Εἶπα παραπάνω πῶς ὁ Δάσκαλος εἶταν τότε διακονίῃς, τοῦτο συνέβαινε, γιατί πέντε μῆνες εἶχε θέσιν καὶ 2 χρόνια χωρὶς, καὶ ἔτσι γιὰ νὰ ζήσῃ οικονομικὰ καὶ γιὰ νάχη λιγάκι ψωμί στὰ χρόνια τῆς δυστυχίας του ἔπρεπε νὰ ζητᾷ ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὸ ψωμί, τὸ τυρί, τ' αὐγά, τὸ κρασί καὶ ἔτσι τὰ παιδιὰ ποῦ τοῦφεραν ἐμάθαιναν γράμματα καὶ τᾶλλα τὰ φτωχὰ ἔμεναν ξερὰ κούτσουρα. Τώρα μὲ τὸ καινούργιον Νομοσχέδιον θὰ ξαναγενοῦν τέτοια καὶ χειρότερα. Τὸ γιατί θὰ τὸ δῆτε παρὰ κάτω. Εἶπα πῶς εἶταν δούλος, ραγιάς, γιατί ἔπρεπε νὰ προσκυνᾷ ὡς τῆ γῆς τὸν πρῶτον κομματάρχη τοῦ χωριοῦ καὶ νάχη τὴ σέβειν του, ἄς εἶταν αὐτὸς κλέφτης ἢ λαθρέμπορος, καὶ ἔπρεπε νὰ κἀνῃ διάφορα θεληματικά τοῦ σατράπη πἀρέδρου ἢ καὶ Δήμαρχου. Καὶ συφορὰ του, ἂν δὲν ἔκανε ἔτσι, γιατί μὲ μιὰ μεταθεσὴ πῆγαινε ἐξορία ἢ μὲ μιὰ πάυση ἔπαιρνε τὸν καθαρὸ ἀέρα του. Εἶπα παραπάνω πῶς εἶταν κόλακας, γιατί ὁ δύστυχος εἶταν ἀναγκασμένος νὰ κολακίεθῃ καὶ νὰ καλοπιάνῃ καὶ τὰ γατιά καὶ τὰ σκυλιὰ τοῦ Βουλευτῆ, τοῦ Δημάρχου καὶ ὅλου τοῦ χωριοῦ. Ἀλλοίμονός του, ἂν δὲν ἤξερε νὰ τὸ κἀμῃ, ἕνα λογάκι, ἕνα μπυλιετάκι, τοῦθαζε γνώση. Καὶ τελευταῖον εἶπα πῶς εἶταν προδότης, γιατί καθὲ καλοκαίρι πολλοὶ δασκάλου ἐπρόδιδαν χωρὶς συνείδησιν τοὺς συναδερφοὺς τῶν κἀνοντας κατὰ προσταγὴ τῶν Βουλευτᾶδων σημείωσιν ποιοὶ δασκάλου νὰ μετατεθοῦν ἢ νὰ παρθοῦν γιατί ἦσαν ὄχθροὶ στὸ κόμμα. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δίνει σὲ καθένα νὰ καταλάβῃ, ὅτι τότε εἶχε πῆσιν πολὺ τὸ ἠθικόν, ἡ συνείδησιν καὶ ἡ ὑπόληψιν τοῦ δασκάλου. Καὶ μὲ τὴ γνώμην μου, ἂν ἕνας δάσκαλος φθάσῃ ὡς ἐκεῖ καὶ τριγυρίζεται ἀπὸ μιὰ τέτοια βρωμερὴ ἀτμοσφαῖρα εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐργασθῇ, ὅπως ζητεῖ

ἡ ὑψηλὴ του θέσιν καὶ τὸ χρέος του, ὅσο ὄρεξῃ καλὴ καὶ φιλότιμο ἂν ἔχη. Γιὰ τοῦτο μπορῶ νὰ πῶ ξάστερα ὅτι πρὶν νὰ βαλθῇ σὲ πρᾶξιν ὁ νόμος τοῦ μακαρίτη Πετρίδη καμμικὰ ξεπολιτισμένη καὶ ἀνθρωπιστικὴ ἐργασία δὲν ἐγενόταν εἰς ὅλο τὸ Βασίλειον καὶ τὰ ἑκατομμύρια ποῦ ἐξοδεύονταν πῆγαιναν στὰ χαμένα, ἂν τὸ βόλι στὰ χεῖρια τοῦ δειλοῦ.

Μὰ γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ Ἔθνος καὶ οἱ Δασκάλου ἀπὸ τοῦτες τῆς ἀμαρτίας κάποιος Θεὸς τοὺς ἀγάπησε καὶ τὸ 1895 ἐβρέθηκε μιὰ ἀγαθὴ καὶ εὐλογημένη ψυχὴ ποῦ ἀποφάσισε ὅλον αὐτὸν τὸν σάπιον καὶ ἀνήθικον ρόλο τῆς Δημ. Ἐκπαιδύσεως νὰ τὸν διορθώσῃ μ' ἕνα σωτήριο Νόμον. Αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶταν ὁ μακαρίτης καὶ ἀλησμόνητος Πετρίδης, ποῦ θέλησε, ἂν σωτῆρας ἀγγελοῦ νὰ σώσῃ κ) τῆς λαϊκῆς τάξεως ἀπὸ τὴν ἀμαρτία· β) νὰ χτυπήσῃ κατὰ κεφάλαι τὴ βρωμερὴ συναλλαγὴ, γ) νὰ πετάξῃ ὅλην αὐτὴν τὴ σάπιλαν τῶν δασκάλων καὶ τελευταῖον νὰ σηκώσῃ καὶ νὰ βαλῇ τὸ Δάσκαλον ἐπὶ τὴν θέσιν ποῦ τοῦπρεπε, δηλαδή τοῦ μορφωτῆ καὶ τοῦ ψυχολόγου τοῦ Λαοῦ, ποῦ εἶνε ἡ δύναμις καὶ ἡ ψυχὴ τῆς χώρας, ἔχοντας ὁ μακαρίτης στὴν καρδίαν του τὰ χρυσὰ λόγια τοῦ ἀθανάτου Πλάτωνα καὶ μὲν τραφεῖντων καὶ τρεφομένων τῶν νέων πάντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν πλεῖν. Γιὰ καλὴ ὅμως τύχην ὅλων μας ὁ σωτῆρας αὐτὸς λίγος καιρὸς εἴησε, ἂν ἐξῆυσε λιγάκι καιρὸς ἀκόμα κάποιον στραβὸν ποῦ βρεθῆκεν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ Νόμου του θὰ τὰ διάρθωνε ὁ ἴδιος, καὶ νέα προγράμματα θὰ φτιαχνε σύμφωνα μὲ τὸ σκοπὸ τοῦ Νόμου του καὶ νέα ζωὴ θὰ βασιλεῦε στὰ σχολεῖα καὶ στὸ Βασίλειον ὅλο. Μὰ ὁ θνατός του ὅλα τὰ πῆρε.

Διάδοχος τοῦ μακαρίτη Πετρίδη ἔλθε στὰ 1899 ὁ βουλευτῆς Λοκρίδας Ἀθ. Εὐταξίας, ποῦ θέλησε τότε καὶ αὐτὸς μὲ καρδίαν, μὲ ἀγάπην καὶ γνώσιν νὰ φτιάσῃ στὸ καλῆτερον τὸν Νόμον ΒΤΜΘ'. Τότε καὶ ἐγὼ εἶχα διαβάσῃ καὶ εἶχα μελετήσῃ τὸ Νομοσχέδιόν του καὶ μολονότι πολλοὶ δασκάλου τὸ πολέμησαν (οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ φόβον) ὅμως ἐγὼ καὶ μέσα εὐρῆ κα τῶσες ὑψηλῆς ἰδέας, τῶσιν παιδαγωγικῆς φινέτσας, ποῦ ἀπὸ τότες τὸν ἐσεβάστηκα καὶ τὸν ἀγάπησα καὶ τὸν ἀγαπᾶω ἀκόμη, ἂν καὶ τώρα δὲν ἐνδιαφέρθηκε καθόλου γιὰ τοὺς κατῆμενους τοὺς δασκάλους. Τὸ Νομοσχέδιόν του εἶχε 49 ἄρθρα. Καθε ἄρθρον του εἶταν μιὰ σοφία, ἕνα ἀριστοῦργημα παιδαγωγικῆς τέχνης. Εἶταν Νομοσχέδιον ποῦ τὸ συζήτησε μὲ Ἐπιθεωρητῆς, μὲ Παιδαγωγούς, μὲ Βουλευτᾶδες, μὲ συλλόγους. Δὲν εἶταν σατράπικον Νομοσχέδιον δηλαδή

ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

(Ἡ ἀρχὴ του σὺν 161 φύλλον)

Α'.

Ἐμεγαλώναμε στὴν ἀκρογιαλιά μας, καὶ τὰ χρόνια περνοῦσανε τερπνότη γιομάτα καὶ πελαγίσια ἀξέχαστα καλά. Ὅλο καὶ νοσταλγία ἦτανε ἡ ψυχὴ μας, ὅλο καὶ πόθος τρυφερωμένο στὶς γαλιῖσες ὁμορφίες καὶ στὰ μακρινὰ ταξίματα ποῦ τὰζουσε οἱ ροδογελοῦσες ἐκεῖ αὐγινές καὶ τὰ χρυσοκίτρινα δειλιὰ. Καὶ πάντα ὁ Γιαννάκης γυρνοῦσε στὰ βράχια, ἐρημίτης ἀγλύκαντος, καὶ πάντα ἐθέριζε τὰ λουλούδια ποῦ σ' ἀρίζανε, καὶ στὰ φερνε μαντζουράκια. Καὶ σὺ τὸν κοίταζες μεγάλη τώρα, καὶ κατατρυφερα ποῦ ἐχαμογέλαγες, θριβερὰ ἂν ἐφευγε κείνος, μὲ σκυμένο τὸ σγουρὸ του τὸ κεφάλι, τὸ ἀναμαλλιασμένο.

Ὑστερα διαβῆκαν καὶ τὰ γαλαζία χρόνια τῆς ἀκρογιαλιῆς. Μιὰ ἡμέρα σὲ εἶδα νὰ βγαίνεις στὸ

παραθύρι, καὶ τὸ χαμογέλιόν σου ἔσβυνε πικραμένο ἀπάνου στὴ σβυνώμενη γραμμὴ ἀπὸ τὸ θλιμένο στόμα. Τί πονοῦσεν ἡ ὄψη σου, πονοῦσε.

Στὸ σπιτάκι σου ἦσαν ἡ πεντάχαρην ἐλπίδα, καὶ θυμᾶμαι τὴν εὐτυχίαν τοῦ γέροντα πατέρα σου, ὅταν ἐφῶναζε τ' ὄνομά σου στὸν κῆπο, καὶ ὅταν ἐσὺ ἐλευτέρη καὶ πηδηχτῆ ἔτρεχες σιμά του. Τὰ μικρὰ σου τ' ἀδέρφια ἦταν ἡ ἐγνοία σου, καὶ φέρνουσον μιὰ μητέρα τώρα σκεφτικὴ καὶ φροντιδικὴ γιὰ τὸ εἶναι καὶ τὴ λάτρα τῆς ζωῆς τους. Μιὰ χυνοπωριάτικη νύχτα ἦρθα στὸ σπίτι σου, ἂν ἐγύρισα ἀπὸ τῆ Ἀθήνας, ποῦ σπουδαζα ἀκόμα. Καὶ τότες εἶχα τρία χρόνια νὰ σὲ ἰδῶ. Θυμᾶμαι πῶς ἐκαθόσουν στὸ τραπέζι κ' εἰδείγνες κάτι φυλλάδες ζωγραφιστῆς ἀδέρφια σου. Ὅλογυρὰ σου κείνα ἐγέρινανε προσεχτικὰ, καὶ φωτίζονταν ἡ ἐγνοία τους καὶ ἡ προσοχὴ τους ἡ ἀθῶα ἀπὸ τὸ καντηλιέρι τόσο χαρακτηριστικὰ! Σταμάτησα καὶ κοίταζα τὴν πανώριαν εἰκόνα ἀπὸ τὰ πολὺχρωμα γαλιὰ τῆς πόρτας ποῦ ἐλεπε στὸν κῆπο. Ἐσὺ εἶχες τὰ μαλλιά σου δεμένα γύρω στὸ κεφάλι, σὲ δυὸ πλεξούδες χοντρές, ποῦ σοῦ στεφάνωναν ταιριαστά τὴν ὄψιν. Χαμογελοῦσες ἀδέρφια σου πότε-πότε καὶ τοὺς ξαφνηγίσουσα παραξένην μιὰν ἱστορίαν. Ὁ γέροντας πατέρας παρέκει ἠσκιαζότανε ἀπὸ τοὺς συλλοισμούς ποῦ ἐπέφτανε

ἂν ἀρτὰ βροχὴ ἐλόγυρα στὴν εἰδή του, καὶ κρεμότανε στὰ βραχίδια του φουδιὰ. Ἡ μικρούλα σου ἀδερφὴ ξάτρεχε πρῶτην στὸ χτύπον τῆς πόρτας, ποῦ ἦταν χτύπον δειλοῦ, ἔτσι ἂν γρατσοῦνισμα γάτας, γιατί βλαβῆθηκα τὴ στιγμὴν σου καὶ τὴν ἱερὴν σὰς μοναξιά. Ἄνοιξε τὴ θύρα καὶ πτωδρόμησε λέγοντας.— Ὁ θεὸς Ἀντρέας. Ἐσὺ ἐπετάχτηκες ἀπάνου, φτιάνοντας τὴ μισοξεκουμπωμένην σου τραχηλιά, καὶ τρέξες νὰ μὲ ἀπαντήσης. Ὁ πατέρας σου ἀναστῆναζε στὸν καναπέ, καὶ τὸ ἀδερφάκι σου χτύπησε δυὸ φορές στὰ χεράκια του τὰ παλαμάκια, δειχνονας μιὰ χαρὰ ἀσυνήθιστη, ὅπως φάνηκε ἐκεῖ μέσα, γιὰ τὸν ἐρχομό μου. Ἐσὺ ἦρθες σιμά, μοῦ δόσες τὸ χέρι, καὶ μοῦ εἶπες.— Ἦοτατε σήμερα κυριε Ἀντρέας, τὸ μαθα ἀπὸ τὴ θεῖα Ζωούλα, τὴ θυμόσαστε;—Ναί, ναί, ὦ τὴν καμμένην, ἀκούς λέει τὴ θυμᾶμαι! Τὴ Ζωούλα!—Καὶ ζῆστε σὰς περιμένα; εἶπα, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ μὰς θυμηθῇ ὁ Ἀντρέας.— Ἐζύγωσα τὸν πατέρα σου καὶ τοῦ σφιζα τὸ χέρι; πόσο εἶταν γερασμένος ἀνάμεσα σὲ δυὸ χρόνια! Τὸν ρώτησα γιὰ κάτι ποῦ τότε δὲ θυμᾶμαι—ἂ ναί—γιὰ κείνο τὸ σκυλάκι σὰς τὸν ἀραπάκο, γιατί ἤξερα πῶς τὸ λάτρευε, καὶ μοῦ εἶπε ἀναστεναζόντας, πῶς ὤφνησε, πῶς αὐτοχτόνησε πέφτοντας μάλιστα μιὰ μέρα ἀπὸ τὸ βράχο. Καὶ τέλειωσε θερρῶ ἔτσι.— Ζί-

«Θά τὸ ψηφίσατε, γιατί εἶναι δικό μου».

Ἦστερα ἀπὸ τὴν παραίτηση τοῦ κ. Εὐταξία ἄρχισαν στάλῃθαι οἱ φόβοι τῶν δασκάλων. Γιατί, σάν γίνηκε Ἰπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ὁ κ. Νέγρης ἐπὶ Ζαίμη θέλησε νὰ βουλώσῃ τὶς τρύπες τοῦ Προπολογισμοῦ ποῦ εἶχεν ἀνοίξῃ τὸ ρουσοῦτι, ἡ στρατός, τὸ ναυτικό καὶ ὁ πόλεμος τοῦ 1897 μὲ οικονομίες φανταστικῆς βυζαίνοντας τῆ Λαϊκῆ Ἐκπαιδευσι. Μὰ γιὰ καλὴ τύχη τότε Ἰπουργὸς τῆς Παιδείας εἶταν ὁ κ. Μουφερράτος, ποῦ δὲ χαμπέριζε τέτοια ἀντεθνικά κόλπα, ἐξιοῦσε δὲ καὶ ὁ Δελιγιάννης, κι ἂν τολμοῦσε ἄς ἔβαζε χέρι στὸ Νόμο τοῦ μακαρίτη Πετρίδη. Ἔτσι τὸ λοιπὸν αὐτὴ ἡ φουρτοῦνα εἶχε περᾶσῃ σιγά, σιγά, μὰ γιὰ λίγο καιρὸ, γιατί Ἦστερα ἀπὸ λίγους μῆνες ξεφύτρωσε μὴν ἀγῆ Ἰπουργὸς τῆς Παιδείας ὁ βουλευτὴς τοῦ Τσιρίγου κ. Σπ. Στάης, μ' ἓνα τέλειο Ἐκπαιδευτικό Νομοσχέδιο, ἔργο τῶν κόπων καὶ τῶν χειρῶν του, γιατί στὴ σύνταξί του δὲν θέλησε νὰ κάμῃ, ὅπως ἔκαμε ὁ κ. Εὐταξίας. Δὲν ἔχαμπέρισε κανέναν, ἀφοῦ τὸ Νομοσχέδιό του εἶταν τέλειο. Καὶ ὁ μὴν ὁ χρόνος ἀπέδειξε, καὶ γιὰ νὰ ξηγηθῶ καλῆτερα, αὐτὸς ὁ ἴδιος κ. Στάης μὲ τὴν ἐφημερίδα «Ἡμερησία», ὅτι τὸ Νομοσχέδιό του δὲν εἶταν τέλειο. Νὰ τί ἔγραψε ἡ «Ἡμερησία» μὴν μῆρα τοῦ Ἀλωναρίου.

Ἀνεχώρησε χθὲς τὴν ἐσπέραν ὁ βουλευτὴς Κυθήρων καὶ πρόην Ἰπουργὸς τῆς Δημ. Ἐκπαιδευσεως κ. Σπ. Στάης, ὁ εὐφραδὴς φήτωρ (τάποδειξε στὴ Βουλὴ μὲ τὸν πόλεμο π' ἔκαμε ἐναντίον τῶν Δασκάλων) καὶ ρέκτης πολιτευτῆς, ὁ ἐπαξίως (s c) ἐπὶ ἔτη διεύθυνας τὰ τῆς Παιδείας. Ὁ κ. Στάης μέλλει νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Γερμανίαν, Ἐλβετίαν καὶ Παρισίους, ὅπως ἴδῃ ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μελετήσῃ τὰ τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἰδία Ἐκπαιδευσεως ἢς τσαούτη παρ' ἡμῶν ὑπάρχει ἀνάγκη καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ».

Καθὼς βλέπετε ὁ κ. Στάης τόσα χρόνια ποῦ προτομαζόντανε γιὰ Ἰπουργὸς δὲν πῆγαινε στὴ Γερμανία καὶ Ἐλβετία ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια του, οὔτε καὶ ὅτα διεύθυνε ἐπαξίως τὸ Ἰπουργεῖόν του, μὰ τώρα συλλογίστηκε νὰ πάῃ στὴν Ἐθρώπη, γιὰ νὰ σώσῃ τὸ Ρωμαίικο. Ἀλλὰ πάλι καλὰ καὶ τώρα. Κάλιο ἓνας Ἰπουργὸς νὰ ορφάνεται ἀργά, παρὰ ποτέ... Αὐτὸ λοιπὸν τὸ Νομοσχέδιο τοῦ κ. Στάης, ποῦ ἔλεγα παραπάνω, γρήγορα κλείστηκε στὸ λημέρι του. Ἡ ἐννιά τοῦ Νοέμβρι μὲ τὸ πραξικόπημα

τὸν ἔσυρε πάλι στὸ σκαμνὶ τοῦ βουλευτῆ καὶ ἔτσι τότε οἱ δασκάλοι μὲ ξένες πλάτες γλυτώσανε. Μὰ ὁ κ. Στάης μὲ ὅλο τοῦτο δὲν ἠσύχαζε. Τὸ Γενάρη τοῦ 1904 ὄντας Ἰπουργὸς πάλι τὸ ξανάφερε μὲ περισσότερη ἐλπίδα καὶ πείσμα. Μὰ καὶ πάλι ὁ Θεὸς τῶν δασκάλων δὲν τὸν ἄφηκε κἀτι ν' ἀφήσῃ καὶ αὐτὸς πρὶν πεθάνῃ καὶ σάν νῆθελε ἀκόμη γιὰ λίγο καιρὸ νὰ τοὺς γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν ξολοθρεμὸ ἔκαμε πάλι τὸν κ. Στάης νὰ γενῆ βουλευτὴς μονάχα τοῦ Τσιρίγου καὶ νὰ κάμῃ ἓνα ταξιδάκι γιὰ μὴ ὑπόθεσῃ στὴ Σύρα. Τότε οἱ δασκάλοι εἶχαν ἀναπνεῖσῃ στὰ καλά, γιατί ὅλοι μὲ μὴν καρδιά καὶ μὲ μὴν φωνὴ πίστεψαν ὅτι ὁ κ. Στάης δὲ θὰ ξανάβγαινε πλιὰ βουλευτῆς ἢ δὲ θὰ γενόντανε πλιὰ Ἰπουργός. Μὰ ποῦ νὰ ξέρουσαν οἱ δυστυχισμένοι ὅτι μὴν μαχαιριὰ ἐνὸς μπισκατοῦ θὰ μάτωνε καὶ τὴν καρδιά των ἢ πῶς ἢ Ἐλλήν. Βουλὴ σὲ διάστημα 10 μερῶν θὰ γενόντανε τόσο εὐγενικὰ καὶ νεωτεριστικῆ, ὥστε νὰ μὴ ξέρῃ κανεὶς ἐκεῖ μέσα ἀντιπολίτευση ἢ συμπολίτευση; Τώρα θὰ μοῦ πῆτε, πῶς καὶ γιατί οἱ δασκάλοι ἐτρόμαζαν ὄντας στὴ Βουλὴ κανεὶς Ἰπουργὸς παρουσιάζε Ἐκπαιδ. Νομοσχέδιο; Πῶς δὲν ἔπρεπε ἢ δὲν πρέπει κάθε σύστημα Ἐκπαιδευτικό νὰ διορθώνεται καὶ νὰ βελτιώνεται, ἀφοῦ τὸ μέλλο εἶνε ἀγνώριστο καὶ δὲν προλαβαίνεται; Πῶς δὲ μπορεῖ ἓνας Ἰπουργὸς νὰ γενῆ μεταρρυθμιστῆς; Ναί, μπορεῖ. Σὲ τοῦτο δὲ λέγω ὄχι, συμφωνᾶω, καὶ θέλω κ' ἐγὼ μεταρρύθμιση. Μὰ ὅλα ὅσα Νομοσχέδια παρουσιάστηκαν καθὼς καὶ τὸ τωρινὸ δὲν εἶταν φτιασμένα, γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκπαιδευσεως, ἀλλὰ γιὰ οἰκονομία προῶ. Καὶ στὴν Ἐθρώπη γίνονται μεταρρυθμίματα, γιατί κανένα σύστημα δὲν μπορεῖ νῆνε αἰώνιο, μὰ γίνονται πάντα γιὰ τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δασκάλων, γιατί Δάσκαλος καὶ Λαὸς εἶνε μὴν οὐσία καὶ μὴν ψυχὴ. Ἐνα μεταρρυθμιστικὸ Νομοσχέδιο ἔχει σκοπὸ νὰ καλῆτερέψῃ τὸ ποῖδ τῶν δασκάλων, ν' αὐξήσῃ τὸ μισθὸ ἢ τὴ σύνταξί των, νὰ φροντίσῃ γιὰ καλὰ σχολεῖα, γιὰ βιβλιοθήκες λαϊκῆς, γιὰ κήπους, γυμναστήρια καὶ ἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ ὄχι νὰ γιομίζῃ τὴ χώρα ἀπὸ ζητιάνους καὶ νὰ προσπαθῇ ν' ἀφανίσῃ τὸ μόνον σημερινὸ χάρισμα τοῦ λαοῦ, τὴν παιδεία του καὶ ἀνατροφή του. Τάχα ἔχει ὁ Λαὸς ὁ φτωχὸς καμμιά ἄλλη ἀνακούφιση ἀπὸ τὴν Κυβέρνησή του; Τάχα τὴν ἀσφάλεια τῆς ζωῆς του ἢ τῆς περιουσίας του; Τάχα ἔχει τὴν ἀσφάλεια τῆς τιμῆς του ἢ τῆς ἐλευθερίας του; Ἐχει τάχα αὐτὰ ποῦ παρέχει κάθε ζευγενισμένη Κυβέρ-

νησὴ στὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῆς; Τίποτε δὲν ἔχει τίποτε. Γιατί κοιμάται καὶ τὸν κλέφτουν, γιατί πηγαίνει σπῆτι του καὶ τὸν ληστεύουν, γιατί τὴν τιμὴ τῆς φαμίλιας του τοῦ τὴν ἀρπάξουν μὲ τὴ βία, δηλαδή μὲ τὸ γκρᾶ, γιατί εἶνε ἀναγκασμένος, ἂν θέλῃ ν' ἀσφαλισθῇ, νᾶχῃ σπῆτι του πιστόλια, μαχαίρια, γκράδες ἢ νὰ ὑπερασπίσῃ τοὺς ληστάδες, τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς φονιάδες. Λοιπὸν ἀφοῦ δὲν ἔχει τίποτε ὁ δυστυχισμένος Λαὸς καὶ πλερώνει τόσους φόρους, τουλάχιστο δὲν τοῦ πρέπει νᾶχῃ λιγάκι καλὴ μόρφωση καὶ ἀνατροφή; Θέλετε νὰ τὸν ἔχετε πάντα δούλο καὶ ραγιᾶ; Θέλετε νᾶνε πάντα φευγόμενος, φευγόμενος, λιποταχτής, κλέφτης, ληστής; Δὲ θέλετε κι αὐτὸς νὰ δῇ μὴν φορὰ ἀληθινὸν ἥλιο; Θέλετε νᾶνε πάντα στὸ σκοτάδι; Γιατί λοιπὸν τὸν φέρνετε κατὰ πίσω καὶ παραδίνετε τὴν Ἐκπαιδευσι του στὴ σοφία τῶν γραμματοδιδασκάλων καὶ γραμματιστῶν; Πῶς δὲν τ' ἀκούσατε ὅταχ σᾶς τὰ φώναξε στὴ Βουλὴ ὁ κ. Μαυρομμάτης:

Σήμερα κάθε Ἐθνος ποῦ ἔχει σκοπὸ του καὶ σκέψῃ ἢ νὰ προσπεράσῃ ἢ νὰ νικήσῃ στὸν ἀγῶνα τῶν γειτόνων λαῶν (Ρουμῶνοι, Σλάβοι, Τούρκοι) δὲν πρέπει νὰ κάμῃ τὴ δουλειὰ τοῦ κάβουρα δηλ. νὰ πηγαίνει κατὰ πίσω στὸ Ἐκπαιδευτικὸ ζήτημα, οὔτε καὶ κανένας Ἰπουργὸς δὲν πρέπει γιὰ λίγες οἰκονομίες νὰ καταστρέφῃ σύρριζα τὴν πρόοδο τῆς λαϊκῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδευσεως, ποῦ ἀπὸ μέσα τῆς ξεφυτρώνουν ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ναυτιλία καὶ κάθε ἄλλος πλοῦτος τῆς χώρας, ἀκόμη δὲ περιορίζονται τὰ κακουργήματα καὶ ἡ ἀμάθεια, ἀλλὰ πάντα προσπαθεῖ νὰ δυναμώσῃ καὶ νὰ καλῆτερέψῃ ὅλους τοὺς κλάδους, ξεχωριστὰ δὲ τὴ λαϊκὴ Ἐκπαιδευσι.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΚΑΠΙΟΣ

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὸ τελευταῖο φύλλο τῆς Philologische Wochenschrift τοῦ Βερολίνου (ἀριθμὸς 36, 9 τοῦ Σεπτεμβρίου 1905, σ. 1160 κ. ἔ.) ὁ γνωστὸς βυζαντιολόγος κ. Heinsenberg ἐδημοσίεψε γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ ἀγάπη στὴ μοναξιά τοῦ Ψυχάρη μὴν καλογραμμμένη κρίση καὶ διαλαλεῖ κι ἀρτὸς τὶς περισσῆς χάρες ποῦ στολιζοῦν τὸ βιβλίον τοῦ Μεγάλου μας Δασκάλου, καθὼς καὶ τὰ τρανὰ προτερήματα τῆς δημοτικῆς γλώσσας.

N A. B.

ρετε, τὸ δόλιο, φαίνεται πῶς ἀγαπήθηκε μὲ μὴν Λευκὴ τοῦ εἰρηνοδίκου. Ὁ εἰρηνοδίκης ἔφυγε ἀπὸ δῶ, καὶ φυσικὰ μαζί του ἡ Λευκὴ. Ἀπὸ τότες ἔσκασε στὰ κλάματα. Δὲ βᾶσταζε, καὶ μὴν ἡμέρα ἔπεσε ἀπὸ τὸ βράχο. Δὲν τὸ πιστεύετε ἴσως καὶ θὰ χαμογελάσετε. Μὰ πρέπει νὰ πιστέψτε πῶς τὰ εὐγενικὰ ἔτοῦτα πλάσματα, σάν εἶνε καλὴ ρῆτσα, ἀγαπᾶνε σάν τοὺς ἀνθρώπους, δηλαδή καμμιά βολὰ ἴσια, ἢ καλλίτερα, στερεότερα καὶ γερότερα. Ὅσο γιὰ τὸ σκοτωμὸ του, ἔτοῦτος δείχνει καὶ τὴν παληκαριὰ τοῦ ἀραπάκου, γιατί θυμόσατε δὲ πῶς ἦταν ἀντρωμένοι, ἀπὸ τίς δαγκασιᾶς ποῦ κάποτες σᾶς ἔδωσε...»

Ὁ πατέρας ἀναστέναζε πάλι καὶ σῶπασε, γέρνοντας κάτου ἀπὸ τὸν ἥσκιο τοῦ θλιβεροῦ του μυστήριου. Ἡ θειά Ζωούλα ἐμπῆκε, καὶ ὀλόχαρη μὲ χαϊρέτησε, λέγοντάς μου εὐχὴς καὶ καλωσορίσματα: σιγὰ καὶ μὲ λυπητὴ ὕστερη φωνή, εἶπε στὸν πατέρα σου, πῶς ἡ κρεβατοκάμερά ἦταν ἔτοιμη. Μὰ κείνος κούνησε τὸ κεφάλι, καὶ πρὶν τραβηχθεῖ γιὰ τὸν ὕπνο, χαϊρετώντας με μοῦ εἶπε. — «Ἐἴρεις πῶς ἦταν σάν ἀδερφός μου ὁ πατέρας σου ἀκόμη ἢ γερὴ του κορμοστασιὰ καὶ τὸ λεβέντικό του γέλοιο δὲ θὰ ξεχαστοῦνε γιατί καὶ σὺ τὰ κατέχεις; μόνε ἢ μεγάλη του καρδιά, παιδί μου, δὲ βρέσκεται κοίτα-

ξε νὰ τοῦ μοιάσῃ. Σὲ πανταίγω γιὰ παιδί μου... — Ἡ φωνὴ του ἐπνίγηκε, μοῦ πῆρε τὸ χέρι, καὶ μὲ τραβήξε ἀπάνου του, γιὰ νὰ μὲ φιλήσῃ. Φιλώντας με ἔνοιωσα τὸ δάκρυ του ποῦ κύλησε στὰ χεῖλια μου ἀπάνω, κρῖο καὶ βαρὺ, σάν χοντρὴ στάλα χυνοπωριάτικης βροχῆς.

Κρατούσατε ἀκόμη τὴ θλίψη τῆς μητέρας σας, κι ὀλόγουρα τὸ σπῆτι τὸ θαλερὸ στὰ μαῦρα, ὅπως καὶ σὺ στὰ μαῦρα ἦσσαν ντυμένη. Γυρίζοντας ξαφνικὰ πρὸς τὰ παραθυρέφυλλα, εἶδα ἄσπρες λουρίδες στὰ κατάμαυρα παραπετάσματα, καὶ τότες πάλι ἡ θλιβερὴ ἐντύπωση τοῦ θανάτου τῆς ἐσηκώθηκε στὴν ψυχὴ μου. Θυμήθηκα τὴν ὁμορφὴ κείνη καὶ πεντάγαθη γυναίκα, ποῦ ἡ εὐτυχία κατοικοῦσε θαρροῦσες ἐδῶ, ἀκούοντας πάντα τὴ φωνὴ τῆς, καὶ βλέποντας τὰ φερσίματά τῆς στὰ παιδιὰ τῆς καὶ στὸ σπῆτι τῆς. Πόσο τῆς ἔμοιασε! Σ' ἔβλεπα ἀνάμεσα στὰ δύο σου ἀδέρφια καὶ τὴ θυμίζομεν αἰσταντικώτερα.

Μιλῆσαμε κείνο τὸ βράδυ πρῶτα γιὰ τίς σπουδές μου καὶ γιὰ τὴν Ἀθήνα, κ' ὕστερα φέρνοντας τὴν κουβέντα στὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας εἶπε. — «Ἄν ζούσε ἡ μακαρίτισσα μητέρα μας, θὰ ἦταν καλλίτερα τὰ πράματα» — Ἐγύρισα τὴν κουβέντα σὲ φαιδρὴ ὄψη, ξέροντας πῶς δὲν ἦταν ὥρα νὰ σᾶς μι-

λήσω γιὰ θάνατο. Σᾶς εἶπα τότε πῶς θυμόμουνα τὸν παλιὸ καιρὸ καὶ τὴ ζωὴ μας τόσο καθάρια, ποῦ μόλις ἔφτασα στὸν τόπο, καὶ πάτησα τὸ χᾶμα, καὶ νοίωσα τὴ μυρουδιά τοῦ φυκιῦ, ξανκνώθηκα, καὶ μοῦ φαίνεστε πῶς εἶνε καιρὸς νὰ τρίξομε πάλι γιὰ τὰ καραβάκια μας... Χαμογέλασε πικρὰ καὶ σοῦ φυγε τότες ἓνα ἀναστενάγμα, ποῦ μ' ἐμπόδισε νὰ ξεκολουθήσω μὲ τὸν ἴδιο τόνο. Κρατήθηκα λίγο, σὲ κοίταξα καὶ σταυρωθήκανε τὰ μάτια μας. Σάν ἄστραμα καὶ στὶς δύο στιγμῆς τῆς θύμησης μας ἦρθεν ὁ Γιάννης. Εἶπαμε μὲ μὴν φωνή. — «Καὶ ὁ Γιάννης;.. — Μπα! τὴν ἴδια γνώμη ἔχομε». Δὲν ξέρω τί μ' ἔκαμε νὰ κατεβάσω τὰ φρύδια. Καὶ σὺ τόνωισες, καὶ δὲ μίλησες ἦταν μὴν στιγμὴ στενόχωρη. Μὰ ὁ μικρὸς ἀδερφός γελώντας εἶπε: — «Σκαρώνει βαρκοῦλες». — Χαμογελάσαμε. Ἐγὼ πάλι εἶπα: — «Πῶς ἦταν καὶ τότες! Μὰ δὲν ἀλλάξαμε τόσο πολὺ. Μποροῦμε ν' ἀμολάρομε καραβάκια τάχα; Γιατί ὄχι...» — «Ἦσαν τόσο ἀλαφρὰ ἢ ψυχῆ μας, εἶπε, ἀναστενάζοντας μέσα σου, ποῦ μόνον τὸ ἀνασκήματα τῶν στηθῶν σου τὸ δειξε, τὸ βαθὺ καὶ ἀργό. Γιὰ μὴν στιγμὴ ἀκούσαμε τὸν ἀγέρα ποῦ ἐφύσαγε στὸν κῆπο καὶ σειόντανε τὰ δέντρα μὲ βαθὺ θρό. Ἐκοιτάξαμε ἔτσι σάν νὰ περιμέναμε κάποιονε στὴ θύρα, μαζί καὶ μονομιᾶς ἀνοίξε

ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΤΟΥΣ

Του Α. Ε.

Κείνο τὸ δειλινὸ—ἓνα δειλινὸ γιομῆτο θροασὶ καὶ ἀρώματα—στὸ πάρκο τῆς Κηβισσῆς, πλατὶ στὸν ἀθάνατο πλάτανο, γνῶρισα τὴν Εὐτυχία, τὴ μεγάλη Εὐτυχία, τὴν ἀληθινή καὶ τὴν ἄσβεστη.

Μὲ τοὺς δύο τοὺς. Μὲ τὸν ποιητὴ μας τὸ μεγάλο πῶν κλεῖ τὴν ψυχὴ του δὲς τοῦ κόσμου τίς δημοφιλεῖς καὶ ἀπλώνει στὰ μεγαλοφάνταστα καὶ στὰ παναυρόνια τραγούδια του ὅλη τῆς Σκέψης τὴ λαμπράδα καὶ μὲ τὸν ἄλλο, τὸν καλόφωνο τραγουδιστὴ, πῶν χρόνια τώρα μᾶς στέλνει ἀπὸ τὴν ξερηνιὰ τοὺς γλυκοὺς ἀντίλαλους τῆς ψυχῆς του καὶ ἀπαλοχαδεύει μὲ τὸ χρονοδωτὸ τραγούδι του τὰ οὐρανοῦ μᾶς καὶ τίς ἐλπίδες μας. Στοιλίδι ξετίμωτο τῆς Ἀθήνας μᾶς ὁ ἕνας, πουλὶ διαβατάριχο ὁ ἄλλος, καὶ τρίτος ἐγὼ ἀνάμεσά τοὺς, θαυμαστὴς καὶ λάτρης τοὺς.

Καὶ τοὺς ἀκουγα νὰ μιλοῦνε. Κι ὅσο καὶ ἂν εἶχα καρφωμένα τὰ μάτια μου ἀπάνω τοὺς, καὶ ὅσο καὶ ἂν λαχταροῦσα λέξη τοὺς νὰ μὴ μού ξεφύγει, σταλιά ἀπὸ τὸ ἀθάνατο νερὸ μὴν πέσει κάτου στὴ γῆς καὶ χαθεῖ, λίγες λέξεις δὲ καὶ ἐκεῖ τὰ κατάφερα νὰ κούσω ἀπὸ τὴν κουβέντα τοὺς. Τοὺς πρόσεχα μὰ δὲν τοὺς ἀκουγα γιατί ἡ ψυχὴ μου, μεθυσμένη ἀπὸ εὐτυχία, ἀνέβαζε στὴ θύμησή μου ὅσα τραγούδια τοὺς μὲ συγκνῆσαν βαθύτερα.

Μὲ στίχους σκόρπιους, παρμένους ἀπὸ τῶνα καὶ ἀπὸ τῆλο τραγούδι τοὺς, τοὺς παρακολουθοῦσα στὴν κουβέντα τοὺς, καὶ ἂν ξεφώνιζα ὅ,τι τὰ χεῖλια μου σὰν προσευχὴ σιγολέγανε, ἀνάμεσα στοὺς δύο ποιητάδες θὰ βρισκότανε καὶ ἕνας παράξενος τρελλός.

Μιλήσανε καὶ γὰρ τὸν Πάλλη. Ὁ ἄλλος, ὁ ξενιτεμένος, φίλος τὸν καρδιακός, μιλοῦσε γι' αὐτὸν ὄρα. Μὰ πῶν νὰ κούσω λέξη! Μόλις τὸνομά του ἀρπαξε τ' αὐτὴ μου, καὶ ἀμέσως, κοιτάζοντας ψηλά, κατὰ τὸν πλάτανο, θυμήθηκα τὴν «Κηβισσά» του καὶ σιγῶντα τοὺς τελευταίους στίχους τῆς

Εἰ θὲ Πασσῆς καὶ ἐγὼ νὰ γίνω
μὰ δὲλως θάθελα σπλαχνιά,
καὶ τὰ κοπάδια αὐτὰ ἐδῶ πέρα
πῶν ξέχασαν καθ' ἑθνισμό,
καὶ πῶν σαπίζουν τὸν ἀέρα
μὲ μολυσμένο ἀνασασμό,

θενά'θελα δὲ νὰν τὰ πιάσω,
— ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ —
καὶ σὰ σπαχτὰ νὰν τὰ κρεμάσω
ἀπ' τοῦ πλατάνου τὰ κλαδιά.

Μὲ τοὺς στίχους μαζί θυμήθηκα καὶ ἓνα ἐπίγραμμα πῶν μοῦχει ἀφιερωμένο ὁ Πάλλης, χωρὶς νὰν τὸ ξέρει, γιατί τότε πῶν δημοσιεύτηκε στὴν «Τέχνη» ἢ «Κηβισσά» τὸν τὸν κοροϊδεῖσα σὲ κάποια φημερίδα γιατί τόλμησε, ὁ βέβηλος, καὶ μᾶς μεταμόρφωσε τὴν εὐγενικὰ Κηβισσά μας σὲ χυδαία Κηβισσά.

Τὸ ἐπίγραμμα, δημοσιευμένο καὶ αὐτὸ στὴν «Τέχνη», ἔλεγε

Μέσ' τὸ χωριὸ δλοὶ τῶχουνε τὸ «Κηβισσά» ἀκουσμένα.
Πῶς τὰ σημαντικὰ σου αὐτιά δὲν τᾶκουσαν καὶ σένα;

Εἶχε δίκιο ὁ Πάλλης. Τότε, φαίνεται, τ' αὐτιά μου εἰντουσαν ἀκόμα «σημαντικὰ» καὶ ἔπρεπε νὰ γίνονταν ἀνθρωπινὰ γὰρ νὰ κούσω καὶ τὸ Κηβισσά καὶ τόσες ἄλλες ἀλήθειες πῶν τότε οὔτε τίς χαμπάριζα.

Μὲ σημαντικὰ αὐτιά, νὰ ποῦμε, δὲ θάχα θεοῦ ἀνάμεσα στοὺς δύο ποιητάδες καὶ ἡ ψυχὴ μου δὲ θάκουγε τὴ μάγισσα Εὐτυχία πῶν τόσα τῆς γλυκομίλησε κείνο τὸ ἀλησμόνητο δειλινὸ.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΝΕΤΖΙΜΠΕ

Δράμα σὲ τρεῖς πράξεις

ΠΡΟΣΩΠΑ

NETZIMPIE
ΦΑΤΜΑ, νταντά τῆς.
KAPETTOΣ, Φράγκος στρατιωτικὸς στὴν ὑπερθετὰ τ' Ἀλβ-Πασσά.
ΚΑΔΗΣ
ΤΑΧΗΡ-ΑΜΠΑΖΗΣ) Καπετάνιοι τοῦ Ἀλβ-Πασσά
ΑΓΟΣ-ΒΕΣΣΙΑΡΗΣ (
ΕΝΑΣ ΔΕΙΩΜΑΤΙΚΟΣ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ καὶ ΤΟΥΡΚΟΙ

(Ἡ σκηνὴ στὰ Γιάννινα στὰ 1821 καὶ στὸν τελευταῖο χρόνον τῆς πολιορκίας τοῦ Χουροῖτη).

ΑΨΡΑΞΗ

Ἡ σκηνὴ παρασταίνει χαρὸν πλοῦσια στολισμένο

μὲ καρέκλες καὶ καναπέδες ὀλόγουρα. Ἡ Νεζιμίπε καὶ μ' ἀρχοντικὴ ἀνατολίτικη φορεσιὰ εἶναι ξαπλωμένη, συλλογισμένη καὶ βυθισμένη σὲ σκέψεις καὶ δειράτα. Ἡ Φατμὰ κάθεται κοντὰ τῆς.

ΣΚΗΝΗ I

Νεζιμίπε καὶ Φατμὰ.

ΦΑΤΜΑ

Συλλογισμένη σὲ κοιτῶ καὶ πάλε, Νεζιμίπε μου, καὶ μού σπαράζει τὴ καρδιά! Πέες μου, χρυσὴ μου κόρη, σὲ τοῦτο τὸ κρινόλευκο καὶ ἀφράτο πρόσωπό σου, ποῖος μάζωξε τὰ σύγνεφα, ποῖος ἐδίωξε τὸ γέλοιο ἀπ' τὴ φωλιὰ τὸν τὴ γλυκαῖα, τὰ κερασένια χεῖλιά; Ἄχ! νᾶξερα, Σουλτάν μου, τὸν αἴτιον τῆς λύπης; νᾶξερα τὸν ἀδιάκριτο, πῶν τὸ μῆσε ὁ κακοῦργος νὰ σοῦ θολώσῃ τὴ ματιὰ μὲ τὰ πικρά του λόγια, μὲ τοῦτα μου τὰ γέρικα τὸν ἐπνίγα τὰ χεῖρια!

NETZIMPIE

Τὸν ἐπνίγεις; σ' εὐχαριστῶ... Ἄν ἤξερες, Φατμὰ μου, ποῖος μάζωξε τὰ σύγνεφα, ποῖος μούδιωξε τὸ γέλοιο, δὲ θάλεγε τὸν ἐπνίγα.

ΦΑΤΜΑ

Τόσο μεγάλος εἶναι! μὰ τὸν Προφήτη, κόρη μου, ἄς εἶν' ὅποιος καὶ ἂν εἶναι! σφάνει νὰ μὴν εἶν' ὁ Πασσῆς, ὁ πολυχρονομένος Ἀρέντης καὶ Βεζύρης μας, καὶ ἄλλο δὲ φοβῶμαι.

NETZIMPIE

Μῆτε τὸν ἐρωτα αὐτό!.. δὲν πνίγεται, Φατμὰ μου, κείνος πῶν πνίγει τίς καρδιές!..

ΦΑΤΜΑ

Τὸν ἐρωτα! τί εἶπες; αὐτὸς λοιπὸν σοῦ μάσανε τὰ λούλουδα π' ἀνθίζαν, ὀλάνοιχτα στὰ μάγουλα τὰ κατὰσπρα σὰν κρένα; αὐτὸς ἐχλώμιανε μὲ μίξ τὴ ροδινὴ βαφή τοὺς, καὶ σ' ἐφρίξε σὲ οὐρανοῦ καὶ στὴ μελαχολία;

NETZIMPIE

Ναί, μάνα μου, ὁ ἐρωτας ἐφώλιασε δῶ μέσα καὶ μού ξεσκίζει τὴν καρδιά καὶ μού τῆνε πληγώνει! νὰ τὸν πετάξω γύρεφα, πολέμησα, τοῦ κάκου, ἐννοιωθα, μάνα μου, μαζί νὰ βγαίη καὶ ἡ καρδιά μου καὶ τώρα μ' ἐκυρίεψε, πεθαίνω ἀπ' τὸν κατμὸ του.

ΦΑΤΜΑ

Ἐρωτα, σὺ; Τοῦ Χαρεμιού τ' ἀστέρη, τὸ φεγγάρι, βρῆκε κανένα ἄξιον σ' αὐτῆνα νὰ ψηλώσῃ

μόνο λίγο τὸ θυρόφυλλο, καὶ γὰρ τοῦτο, — «Λένε πῶς ἐρχεται κάποια ψυχὴ, σὰν ἀνοίγει μονάχη τῆς ἡ θύρα, εἶπες». Τὰ δέρφια σου γουρλώσανε τὰ ματάκια τοὺς κοιτάζοντας πάντα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ τζάμια τῆς πόρτας. Γέλασα σὰν ἀκούοντας πρῶτῃ βολὰ τὴν ὁμορφὴ πρόληψη, καὶ χωρὶς νὰ θέλω ἀναρίγησα ἀπὸ λαχτάρια μίξ ἀπαντοχῆς, ὅτι μπόρῳσε καὶ νὰ ἦταν μιά ψυχὴ. Ἐτούτῃ τὴ στιγμὴ θὰ ἦταν ὀλάκερη ἡ ζωὴ τοῦ περασμένου μας πῶν ἤρεμη καὶ βαθύσκεπη ἐδιόχαινε ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μας. Καὶ θὰ ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου πῶν ἐξήσαμε τὰ χρόνια κείνα. Βέβαια ἐτούτῃ τὴν αἴσθησιν ἐλάχκευες στὰ μάτια σου καὶ σὺ, καὶ στὴν ψυχὴ σου ἐγερνεν ἡ μουσικὴ τοῦ μακρονοῦ γυρισμοῦ μας. Ὅπως καὶ γὼ σὰν ἀστραπὴ τὴν ἐξῆσα μέσα μου κείνη τὴν ἴδια στιγμὴ. Ἐσηκώθηκα καὶ πῆγα στὸ τραπέζι μὲ τὰ μεγάλα βαζα, τὰ πῆλινα, πῶν κάτεχαν μέσα τοὺς ζεσὰ στάχια καὶ κάποια χρονοδωτὰ ξερὰ φυτὰ παράξενα. Ἐνα παλιὸ βιβλίον μὲ μουχρωμένες ζουγραφικὲς ἀναφύλλησα, κείνο πῶν κράταγες πρὶν καὶ δεχίνες στὰ δέρφια σου. Στὸ περιθώριον μίξ σελίδας διάβασα χειρόγραφο: «Δὲν ἐξῆσα παρὰ λίγες στιγμὲς: ἐτούτες μόνο εἶνε τὸ φῶς τῆς ζωῆς μου ἀκόμα πῶν μὲ βαστάει. Ὅστος ἀνθίζονε πάντα οἱ πικροδάφνες στ' ἀκρογιάλι μας, καὶ ὥστῳ ἐγὼ μόνο ἐτό-

τες ἐχάρηκα τοῦ ἀνοῦ τοὺς τὸ μυροβόλημα...» Σὲ κοίταξα καὶ εἶχες χαμηλωμένα τὰ μάτια.
— Δὲν εἶνε ἀλήθεια, σοῦ εἶπα. Μπορεῖ κανένας πάντα νὰ ζῆ μὲ τὸ φῶς μίξ ἀγάπης αἰώνιας. Ἐτσι ἡ ἀνοῖξη ἀνανεοῦμενη φέρνει τὸ ἀνθισμα στὶς ἴδιες πικροδάφνες.
— Πόσο βασανίστηκα ὅμως, εἶπες πάλε, καὶ τὰ χεῖλια σου ἐτρεμούλιασαν σὲ ἓνα κατατρυφερό σπασμό, πῶν ἐμοιάζε τὸ λαχτάρημα τοῦ ρόδου, σὰν σκάει. Ἡ λύπη σὲ περιζῶνε βαθειὰ καὶ στὰ μάτια ἐβασίλευεν ἡ θεϊκὴ βροχὴ μίξ παρθενικῆς κλάψας, καὶ τὸ παράπονο ἐσάλεινε στὰ στήθια εὐγενικώτατη τὴ ρωνή. — Εἶνε χρόνια τώρα πῶν ἡ ζωὴ πεθαίνει γὰρ μένα ὀλόγουρά μου, καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μου τρέφω πάντα τὰ πηυμίσματα τῆς παλιᾶς μου λαχτάρης. Γιατί τάχα τόσο νὰ βασανίζομαι, νὰ θλίβομαι. Ἐτσι ἐπέρασαν τὰ καλλίτερα χρόνια τῆς ζωῆς μου. Τώρα εἶμαι πλιά ἢ μητέρα καὶ ἡ μοῖρα ἐδῶ μέσα.
Δὲν ἐμπόρῳσα νὰ σοῦ πῶ οὔτε λόγο. Τόση μελαγχολία ἐστάλαξαν στὴν ψυχὴ τὰ πικραμένα σου λόγια, πῶν θὰ προδινόμωνα συγκινημένος. Ἐκαμα δύο φορὲς πάνω καὶ κάτου βήματα στὸ σαλονάκι, μὲ τὰ χεῖρια στὶς τσέπες, καὶ γυρίζοντας στὰ θηλα πάλι στὸ τραπέζι, ἀντικρινὰ σὲ σένα, πῶν καθό-

σουν τώρα.
— Ὅτι παρὰ σὺ κανένας τίς στράτες πῶν τοῦ φέρνουνε οἱ περιστάσεις πονοῦν λίγο. Ἐστερα θαρρῶ πῶς εἶσαι καὶ εὐτυχισμένη... Να, τί ἄλλο ἤθελα ἀπόψε νὰ ἰδῶ, καὶ πῶς ἀλλοιωτικά θὰ ζωγράφιζα, ἂν ἤμουνα μεγάλος ζωγράφος, τὴ θλιμένη εὐτυχία πῶν θὰ συμβόλιζε ἔτσι τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, παρὰ ὅπως σὲ εἶδα ἀπὸ τὴ θύρα, ἀνάμεσα ἀπὸ τ' ἀδέρφια σου, διαβαζόντας τοὺς τὸ βιβλίον τῆς Μοῖρας; Καὶ ὁ γέρος πατέρας, πῶν μὰ τὸ ναί, τὸν καιρὸ ἔτσι θὰ εἰκόνιζα, πόσο, πόσο βασίλευε κεῖ στὴ γωνιά, πόση γλυκαῖα θλίψη καὶ θέλητρο βαθύ θὰ χυνε ἡ ἔψη σου στὸ μούχρωμα τῆς ζωγραφικῆς; Μὰ τώρα ἄς ἀφήσομε τὰ λόγια καὶ ἄς φαιδρῶνουμε λίγο καὶ τὰ ματάκια τῶν ἀδερφίων σου πῶν κρέμονται ἔτσι ἀπὸ τὴ μοῖρα σου. Γιὰ πέες μου ἀλήθεια, πῶς ἐπέρασες τόσον καιρὸ πῶν ἐγὼ νὰ σὲ ἰδῶ, καὶ σὲ τί ἐβάλληκες ὅστερα ἀπὸ τὸ σκολεῖθ σου, πῶν τὸ τελειώσες σὰν ἤμουνα θαρρῶ ἀκόμα ἐδῶ;
— Καὶ τὸ σκολεῖθ μου, εἶπες μὲ κάποια ἀπόκρυφη λύπη πάλε πῶν δειχτήκε στὰ καστανά, σὰν μεγάλες πεταλίδες, μάτια σου, τὸ σκολεῖθ μου, πῶν κάθεται ἀκόμα στὸ θρονί τῆς ἡ χαρούμενη μάθησιν. Τότες μαθαίνα νὰ πινῶ γὰρ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς μου πῶν ἐξέφυγε ἡ χλωρὴ βέργα τῆς δασκᾶ-

τά μάτια του έρωτικά; δὲ σκιαχτή, δὲ φοβήθη
νὰ μὴ τὸν κάψουν οἱ φωτιές, ποῦ ρίχνουνε τὰ μάτια
τὰ φωτερὰ σου κι' ἄμωρα;

NETZIMPIE

Ἐγὼ, Φατμά μου, ἀνάψα τ' ἀστέρι, τὸ φεγγάρι
τοῦ Χαρμεμοῦ, σὰ μ' ἔλεγες, ἐσθύστηκε κ' ἐχάθη
μπροστά στὴ λάμψη ποῦχυνε ὁ ἥλιος ὅπου εἶδα.
Κοίταζε δὴ τὴ Νετζιμπέ καὶ κλάψε τὴν, Φατμά μου,
τὴ Νετζιμπέ, π' ἀψήφισε τόσους Πασσάδες! κοίτα,
σὲ ποιά τὴν ἔφερε ὁ καημὸς κατὰσταση τὴ δόλια.

ΦΑΤΜΑ

Τὸ βλέπω ναί, μαραίνεται τὸ τρυφερὸ λουλουδί.
π' ἀνάθερα με προσοχή, προσεῦ ν' ἀνοίξῃ ἀκόμα.
Μὰ ποιὸς εἶν' τοῦτος ποῦ κρυφὰ εἶχε τὴν τόλμη νῆρθῃ
νὰ μοῦ μυρίσῃ τὸν ἀνθὸ καὶ νὰ μοῦ τὸ μαράνη;
ὦ! νοιώθω μὲς τὰ στήθια μου σὰ φεῖδια νὰ προ-

βάλλουν

τὴ πλάκωτὴ τους κεφαλή, ἡ Ζούλια καὶ τὸ Μίσος,
τὸ μίσος γιὰ τὸν ἀρπαγα, τὸν κλέφτη τῆς ἀγάπης.

NETZIMPIE

Σοῦ συχωρῶ, μητέρα μου, καὶ γοήγαρα σοῦ λέω,
θὰ μετανοιώσης, ξέρε το, γιὰ τὰ πικρὰ σου λόγια.
Καὶ ποιὸς, θεέ μου, ἔμπορεῖ ποτέ νὰ τὸν μισήσῃ;
θαρρῶ πὼς εἶν' ἀδύνατο καὶ πὼς ἡ Φύση ἡ ἴδια
ἔρωτεμένη στάθηκε κοιτώντας με καμάρι
τὸ πλάσμα τῆς τὸ τέλειο!..

ΦΑΤΜΑ

Μὰ τέλος πάντων πές μου τον, ποιὸ εἶναι τὸνομά του;

NATZIMPIE

Ἀλήθεια, τί ἀνόητη! κ' ἐγὼ ἡ τρελλὴ θαρροῦσα
πὼς νὰ τὸ ξέρουν ἔπρεπε, δίχως νὰ πῶ ποιὸς εἶναι.
Πὼς εἶν' γιομάτος ἀπ' αὐτὸν κι' ὁ κόσμος ἐθαροῦσα,
σὰ μου γιομίζει τὴ ζωή. Δὲ ξέρεις τὸν Καρέττο;

ΦΑΤΜΑ

Καρέττο; ναί, δὲν εἶν' αὐτὸς πῶς ὁ Βεζύρης φέρε;
ἀπ' τὴ Φραγκιά γιὰ τὸ στρατό; Ἐνας ψηλὸς λε-

βέντης.

NETZIMPIE

Λεβέντης καὶ περὴφανος! Φατμά μου, σ' ἀγαπάω
διπλά ἐτούτη τὴ στιγμή. (τὴν ἀγκαλιάζει)

ΦΑΤΜΑ

Καὶ μήπως δὲν τ' ἀξίζω;
μὰ ἔλα, πές μου, πὼς καὶ ποῦ τὸν εἶδες καὶ σὲ εἶδες;
πὼς ἔτυχε τὰ μάτια σου νὰ πέσουν στὸν Καρέττο,
ἐνῶ ἀψήφισαν τὸν Πασσά, τὸ σεβαστὸ Βεζύρη;

λας μου ἐσφύριζε στὸν ἀγέρα ἕνα περιγέλοιο γιὰ τὴν
παιδούλα ποῦ ἐμάθαινε τὴ γραμματικὴ. Μὰ γιὰ
μένα ἦταν ἠλιόμορφα τὰ χρόνια κείνα, καὶ νοιωθα
νὰ χαίρομαι ὅπως τὸ πουλάκι στὸ πρωτοβρόχι.
Ἔτσι καὶ στὸν ἐρχομὸ κάποιας δυστυχίας ποῦ με
πρόσμενε στὸ κατώφλι τῆς πόρτας. Ἦταν ἡ μείρα
ἀλλαξοφορεμένη. Καὶ τῆς δασκάλας ἡ χλωρὴ βέργα
ἐγέννηκε τώρα τὸ ξερὸ ραβδί τῆς μοίρας ποῦ τὰ γη-
τεύει οὐλα... Εἶνε νὰ κλαίῃ κανένας πάντα, ὁ χα-
μὸς ποῦ τόσο γλήγορα πέφτει σὲ μᾶς. Καὶ νὰ
εἶνε τόσο μακρυνὴ ἡ ζωή...»

Ἐπαφες ἀναστενάχοντας πάλι περίλυπη...

Πὼς ἀκούγεται σὲ τέτοιες στιγμὲς ἕνα κρεμαστό
ρολόι! Καὶ λὲς πὼς σιγάει ἡ ζωὴ νὰ διαβῇ ὁ χρό-
νος ποῦ δὲ μετράει τὴ ζωὴ, παρὰ σὲ χτύπους, ὅπως
ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ρολοὶ τῆς τραπεζαρίας
τακτάκιζε μ' ἕνα ρυθμὸ ποῦ δὲν ἐταίριαζε καὶ τόσο
στὴ θλίψη τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ λόγια σου. Γλήγο-
ρος καὶ φαιδρὸς. Μὰς ἔκανε τόσο συνχὰ μόνος νὰ
σιγάμε γιὰ νὰ κρουμαστοῦμε τὸ ξάστερο μυστικὸ
του, ποῦ ἦταν μέσα μας, στὴν ψυχὴ μας, ἐλεύτερο
καὶ τόσο ἀθρόπινο.

Ἡ Ζωούλα, ἀποτέλειωσε τὶς δουλειές τῆς, κ'
ἤρθε νὰ κάτῃ καὶ νὰ μιλήσῃ μαζί μου, χαμογε-
λώντας σὲ μένα μὲ ἀγάπη καὶ γκαρδιωσύνη, φέρνον-

NETZIMPIE

Στὸ παραθύρι τοῦτο δὲ καθόμουνα μιὰ μέρα
κι' ἀφαιρημένη κοιτάζα τὴ λίμνη ἐκεῖ κάτω.
Ἦταν βραδυὰ καλοκαιριοῦ, ζωὴ, χαρὴς γιομάτη
ζαφεῖρι: πάνω ὁ οὐρανὸς, χρυσάφι κάτω ἡ δύση
καὶ πέρα ἀσήμε: τὰ νερὰ τῆς κοιμισμένης λίμνης.

Ὅλα σωπαίνουν τὰ πουλιά καὶ τὰ βουνὰ κ' ἡ λίμνη
σὰ νᾶστελλαν κρυφὰ, κρυφὰ μιὰ προσευχὴ στὴ χτίσι.
Ἐάφνου ἐκεῖ στὴ σωπαισία ἀπὸ τὸ λόφο ἀντίκρου
τ' ἀκίερι τοῦ Βεζύρη μας κοιτάω νὰ προβάλλῃ
μὲ τὸν Καρέττο μου ἀρχηγό· καθάλλα στ' ἀλόγο του,
τ' ὀλόμαυρο, μὲ τὶς στερνὲς τοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες,
ποῦ παίζαν μὲ τ' ὀλόχρυσά μαλλιά του καὶ φιλοῦσαν
τὴν ὀμορφὴ του κεφαλῆ, φαινότανε σὰ νᾶταν
καμμιὰ εἰκόνα μαγικὴ στὸν οὐρανὸ γραμμένη!

Ἄχ! πὼς μοῦ φάνηκε, Φατμά, στὴν πρώτη τὴ
|θωριά του
ξέχασα καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γλυκειὰ βραδυὰ του,
ἔχασε ἡ Δύση τὶς βαφές κι' ὁ καθαρὸς καθρέφτης
τῆς λίμνης σκοτειδιάστηκε μπρὸς τὴν ὑγρὴ μα-
|τιά του

ἀχόρταγα τὸν κοιτάζα, κι' ἄχ! ἡ κάρδιά μου μέσα
ἐψάλλε τῆς ἀγάπης τῆς τὸ πρῶτο τὸ τραγοῦδι,
τραγοῦδι ἀγνὸ σὰν προσευχὴ, ἀλάλητο τραγοῦδι.
Ψήλωσε κείνη τὴ στιγμή τὰ μάτια του καὶ μ' εἶδε,
καὶ πάλι τὰ χαμήλωσε· κι' ὅταν σὲ λίγο πάλι
γιὰ δεύτερη τὰ ψήλωσε φορὰ στὸ παραθύρι,
εἶδα τῆς δύσης τὴ βαφὴ, στὰ μάγουλά του ἀπάνω!

ΦΑΤΜΑ

Καὶ δὲν τὸν εἶδες, Νετζιμπέ, καθόλου ἀπὸ τότε;

NETZIMPIE

Περίμενε καὶ θεὸ νὰ δῆς· τὴν ἄλλη μέρα πάλι
τὴν ἴδια ὥρα πέρασε, καὶ οἱ ματιές του μοῦπαν
πὼς εἶχε μέσα του ἡ καρδιά ὅ,τ' εἶχε κ' ἡ δική μου.
Ἦν τότε, ἀπὸ τὸ δειλινὸ τὸ μαγικὸ ἐκεῖνο
ὡς σήμερα, μητέρα μου, καθημερνὰ ὁ καλὸς μου
περνάει καὶ μὲ χαιρετᾷ καὶ μοῦ γελᾷ, ἀκούεις;...
καὶ τὸ χαμόγελό του αὐτὸ ποῦ τόσο μὲ μαγεύει,
ἀνάψε μέσα μου φωτιὰ θεόρατη, μεγάλη.

ΦΑΤΜΑ

Ἄλλοίμονο! τί ἔκουσα, τί λέγεις, Νετζιμπέ μου;

NETZIMPIE

Μὰ τὸ κρυφὸ τὸ πιὸ τρανὸ δὲν ἐμάθεις ἀκόμα.
Μὲ μιὰ γυναῖκα ψὲς ἀργὰ μοῦ μήνησ' ὁ Καρέττος
πὼς μὲ προσμένει: νὰ μὲ δῇ κοντὰ στὴ Λίμνη ἀπόψε.
Κ' ἐγὼ τρελλὴ ἀπὸ ἔρωτα, ξεχνώντας ὅλα τ' ἄλλα,

θὰ τρέξω, στὴν ἀγάπη του νὰ βρῶ τὴν εὐτυχία.

ΦΑΤΜΑ

Ἡ χωρατεύεις, Νετζιμπέ, ἡ βέβαια ἐτρελλάθησι...
μὲ τὰ σωστά σου δηλαδὴ τὸ λέγεις πὼς ἀπόψε,
θεὸ νᾶβγῃς ἀπ' τὸ σπίτι σου νὰ πᾶς νὰ βρῆς τὸ
|Φράγκο;

NETZIMPIE

Ἄν τὴν ἀγάπη ἔμπορῶν νὰ τῆνε ποῦν καὶ τρελλὰ
εἶμαι, Φατμά, στ' ἀλήθεια, ναί, τρελλή! μὰ πιά
|τὰ λόγια
ἄς πάψουν, κι' εἴντε πήγαινε στὸ σπίτι τοῦ Καρέττου
καὶ πές του πὼς θεὸ νὰ βρεθῶ κοντὰ στὴ λίμνη
|ἀπόψε.

ΦΑΤΜΑ

Θεέ μου! εἶν' ἀληθινά; μὰ, Νετζιμπέ μου, πρῶτα
ἐσκερθητικὸς αὐτὸ ποῦ λές; δὲν ξέρεις, ἄχ, καμμένη,
ὅτι ὁ Καρέττος ἀπιστος πὼς εἶναι; δὲν τὸ ξέρεις;

NETZIMPIE

Τὸ ξέρω δὲ καὶ τί μ' αὐτό; τί σχέση μπορεῖ νᾶχῃ
μὲ τὴ θρησκεία ὁ ἔρωτας; καὶ ἂν ἐκεῖνος ἔχῃ
τὸ Ναζωραῖο γιὰ θεὸ, κ' ἐγὼ τὸ Μωχαμέτη,
ἂν στοὺς θεοὺς μας διαφορὲς χωρίζουν τὸν καθένα,
μᾶς ἀδερφώνει πιὸ στενὰ τοὺς δύο μας ἡ Ἀγάπη.

ΦΑΤΜΑ

Μή, Νετζιμπέ μου, βλαστημᾷς καὶ σκέψου πρὶν τὸ
|κάμης·
κι' ἂ δὲν ψηφᾷς τὴν ποιή, ποῦ ὁ Προφήτης δίνει
σ' ὅσους ἀγάπη κάμουνε μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστες,
τὴν τιμωρία τοῦ Καδῆ νὰ φοβηθῆς σοῦ λέγω.

NETZIMPIE

Μόν' ὁ Καρέττος μου Καδῆς καὶ δικαστῆς μου εἶναι.
Σύρε, Φατμά, καὶ πρόσχε νὰ μὴ σὲ δῇ κανένας.

ΦΑΤΜΑ

Πηγαίνω, μὰ καλλίτερα μοῦ φαίνεται θεὸ νᾶταν,
ἂν σακίξῃ τὸ πόδι μου καταμασὶς τοῦ δρόμου.
Θεέ μου! βγάλε ψεύτικους τοὺς φέβους τῆς καρδιάς
|μου.
(Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ II.

NETZIMPIE (μονάχη).

Λοιπὸν ἀπόψε! δὲ μπορῶ κ' ἐγὼ νὰν τὸ πιστέψω
δὲ γένεται, μοῦ φαίνεται, μὲ μίξ τὸση εὐτυχία·
κάτι θὰ γείνη βέβαια ποῦ θὰ μοῦ τὸ χαλάσῃ
τ' ὄνειρο αὐτὸ τὸ μαγικό...
Δὲν ξέρω, μὰ προαίστημα μὲ κάνει νὰ φοβοῦμαι.

τάς μου σύγκαιρα τὸν καφεὶ καὶ γλυκό. — Ἐέρτε,
μοῦ εἶπες κοιτάζοντάς τη μὲ καλοσύνη, πὼς ἡ Ζω-
ούλα μᾶς ἐστάθηκε δεύτερη μητέρα, ὕστερα ἀπὸ τὸ
θάνατο τῆς μακαριστάς. Γιὰ μένα πρὸ πάντων.
Ἦταν ἡ μονάχη μας συντροφιά καὶ παρηγοριά.
Καὶ γιὰ τὴν ἀδερφοῦλα μου Σοφοῦλα ἡ καλοπραϊ-
ρετη κυροῦλα, ποῦ διδάχες καὶ χρυσὰ λόγια τῆς
ἐσκόρπιζε στὴν ψυχὴ. Χρωστάμε πολλὰ στὴ Ζωού-
λα, στὴ θεῖα Ζωούλα, ὅπως θυμόμαστε τὴ λέγατε.
— Στὴ θεῖα Ζωούλα, ναί, στὴ θεῖα Ζωούλα μας,
εἶπα. — Ἡ Ζωούλα ἐψιθύσισε στ' αὐτὴ τῆς ἀδερφοῦ-
λας σου κάτι, κ' ὕστερα ἤρτε καὶ μὲ καλονύχτησε ἡ
Σοφοῦλα πηγαίνοντας νὰ κοιμηθῇ. Ἐμείναμε γιὰ
μιὰ στιγμή μονάχοι, γιὰτὶ κι' ἀδερφός σου ἔφυγε
γιὰ τὴν κάμαρά του, νὰ διαβάσῃ. Ἐσῆκωσες τὰ
μάτια πρὸς ἐμένα καὶ πάλι τὰ χαμήλωσες, κάνον-
τας ἕνα κίνημα γιὰ νὰ πιάσῃς τὴ γάτα, ποῦ στρι-
φογύριζε στὰ πόδια σου χαϊδευομένη. Ἐκοίταζα
τὰ μαλλιά σου, ποῦ στερνὰ ἦταν στὴν ὀμορφὴ σου
ὄψη περικαλλο, τὰ μαλλιά ποῦ πλεξίδες ἐδέονταν
ἐκεῖ γιαλιστερές, κατάμαυρες, σὰν κατραμμένα φεί-
δια· κ' ἐκοίταζα τὰ μεγάλα φρύδια· ἐσειόνταν ζη-
λευτὰ πάνω ἀπὸ τὰ μάτια σου, τὰ μάτια ποῦ μοῦ
ἐθύμιζαν πάλι τὶς πεταλίδες, μαῦρες, στὰ βάθια
τοῦ πελαγίσου κάμπου. Κ' ἐθυμήθηκα πάλι πίσω

τὰ καρδάκια καὶ τὴν παλιὰ μας λευτεριά. Στὰ
στήθια μου ἐρχόταν ὁ μπάτης ἀπὸ τὰ πέρατα, ποῦ
τόσες βολές μᾶς ἐνοιώσαμε νὰ μᾶς δροσίξῃ. Καὶ
βρέθηκα στ' ἀκρογιάλια μας, καὶ ἀγροίκησα τὴ φω-
νή σου, μέσα στὴ θάλασσα νὰ πλῆ, σὰν θαλασσο-
πουλιοῦ κελαιδισμός, ἀνάμετα ἀπὸ τὶς χειμωνιάτι-
κες τώρα μπόρες, τὶς μπόρες ποῦ θὰ φέρουν αὔριο
τὰ μαῦρα σύννεφα ποῦ τριγυρνᾶν ἀπάνω καὶ γύρω
στὰ βουνὰ. Κι' ἀγροίκησα πάλι μέσα στὴ νύχτα,
ἔξω στὸν ξεφυλλισμένον κῆπο, γύρω στὸ δαρμὸ τοῦ
ἀγέρα στὰ κλαδιά, σὰν ἕναν ἀντίλαλο ποῦ μισακού-
γοτον, ὀδυμένος καὶ μυστικός. Ἀκρομάστηκα βα-
θύτερα, καὶ ἐσχάστηκα. Ἐρχόταν ἡ φωνὴ ὀδυμένη
σὲ φθόγγους, σὲ μισόλογα, ἀπὸ τὸν ἀγέρα καὶ τὸ
θρὸ τῶν δεντρῶν στὸν κῆπο. Πρὸ πάντων τὰ κυπα-
ρίσσια ποῦ ἀγεροθερυβοῦσαν, καὶ στὴν ψυχὴ μου με-
γάλωνεν ἡ εἰκόνα τῆς βοῆς τους, ἔτσι θλιβερότερη,
ἔτσι βαθυσκοπώτερη. Μὰ ξαφνιάστηκα γιὰ μιὰ στιγ-
μὴ σὰν πρόφτασε στὸ σίγα τοῦ ἀγέρα νᾶρθῃ ὡς μὲ
τὰ μᾶς ἡ στερνὴ λέξη, μισόφωνη, μακρυσμένη στὴ
στερνὴ συλλαβή, σὰν παρὰπνο καὶ σὰν βόγγος. Μοῦ
φάνηκε πὼς ἔλεγε. «Στὸ καλό... καλό...λό...» Μὰ
ὄχι, ἂ ναί, ναί, εἶνε κείνο, τὸ τραγοῦδι σου, τὸ δικό
σου, τὸ παλιό... Μὰ πὼς, κληθινά, τέτοιαν ὄρα...
κι' ἀπὸ ποιόνε;.. Κι' ἀκρομάστηκα. «Στὸ... γιὰ-

Εἶν' ἡ θρησκεία ἀραγε, ποῦ μέσα μου φωνάζει
πῶς πιότερο ἀγάπησα π' αὐτὴν ἕνα γκιαούρη;
Φύγετε, σεῖς Φόβοι, χλωμοὶ καὶ ζαρωμένες Ἐγνοίες,
ποῦ ζώνετε σὰν ἐχίδνες τὴ μαύρη τὴν καρδιά μου,
φευγάτε καὶ τὸν Ἔρωτα ἀφίστε τον μονάχο
νὰ μοῦ δροσίσι τὰ σπλάγχνα μου μὲ τὴ γλυκειὰ
[πνοή του.

Ἔ! τώρα δὲ σὰς σκιάζομαι· τὸ φυλαχτὸ ποῦ κρύβω
ἰδῶ βαθεῖα στὰ στήθια μου, σὰς διώχνει, σὰς ξορίζει·
θὰ τρέξω ἀφοπλὴ νὰ βρῶ στὴ λίμνη τὸν καλὸ μου
καὶ στὴν ἀγάπη μου κοντὰ θεὸ νὰ γελῶ τὸν κόσμον
καὶ τίς συνήθειες του μαζί!...

Καρτέττε, πρόσμεινέ με!
(Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ.

Ἡ σκηνογραφία ἀλλάζει· παρασταίνει τώρα ἕνα
μέρος ἐρημικῆ κοντὰ στὴ λίμνη. Ὁ Καρέττος μὲ
στρατιωτικὴ στολὴ πηγαίνεορχειται μονάχος.

KARETTOΣ

Βάστα, καρδιά μου, μὴ χτυπήξαι, μόν' πάψε τοὺς
[παλμούς σου
μὴ τόσο δὰ μοῦ βιάζεσαι καὶ ξεπερνᾷς τὴν ὥρα,
τὸ χρόνο τὸν ἀναίσθητο· δὲν ἔφτασεν ἀκόμα
ἡ Νύχτα ἢ χρυσοπρασίνη στὸ δρόμου τῆς τῆ μέση.
Νάτος ὁ τόπος ποῦ φωλιά τὸ Ἔρωτα θὰ γείνη·
τὸ μέρος νὰ τὸ ἐρημικῶ, ποῦ τὸ νερὸ τῆς λίμνης,
γλυκοχαϊδεύει ἐρωτικά τὸν ἄμμο, τὰ πετράκια·
ἰδῶ σὲ λίγο θεὸ νὰ δῶ κ' ἐγὼ τὴ Νετζιμπέ μου!
Γιατὶ δὲν εἶσαι σκοτεινὴ, γιατί ἀπόψε, Νύχτα,
δὲν ἔβαλες τὸν πέπλο σου τὸν πῖθό βαθύ σου μαῦρο;
Δανείσατέ τιν σκοτεινὰ ἑσείς τοῦ Ἄδη σκότη
γιὰ νὰ κρυφτῆ ἡ παρθένα μου μὴ λάχη καὶ τὴ δούνη.
Καὶ σεῖς, διακλάντια φωτερὰ, ὅπου λαμποκοπάτε
κι' ἀμέτρητα προβαίνετε στὸν οὐρανὸ σὰ μάτια,
σβυστεῖτε, δὲ χρειάζεστε, θὰ νάρθη ἡ Νετζιμπέ μου!
Σὰν πᾶτρημα μοῦ φάνηκε!.. θεὸ νᾶναι δίχως ἄλλο
ἢ κὸρη τῶν ὄνειρων μου!.. κανένα φύλλο θᾶταν
κ' ἡ φαντασία, κ' ἡ καρδιά πᾶσαν φωτιά κ' ἐκάμαν,
ἀγαπητὴ περπατησιὰ τὸ πέσιμο τοῦ φύλλου!
Ἐ! Χρόνε, χρόνε, πέρασε, μὴ μὲ παιδεύης, φτάνει·
τὸ μετρημένο βῆμα σου ἔνοιξε λίγο, Γέρο,
ὡς νᾶρθουν τὰ μεσάνυχτα· μετὰ, καθίζεις πάλι
κι' αἰώνια ξεκουράζεσαι, ἔ θέλης, δὲ μὲ μέλει.
(Ἀκούονται περπατησιές).

Ἔ! τώρα δὲ γελάστηκα, ἡ Νετζιμπέ μου θάνατι.

λό... γιὰλό...» καὶ ἡ φωνὴ χάνοταν πάλαι τότε στὴ
βουὴ τῶν κυπαρισσιῶν ποῦ ἐζούσανε, καὶ στὰ φύλλα
ἀπὸ τίς μηλιές καὶ ροδακινιές ποῦ ἐθρούσανε, σὰν
ξερὰ, παλιὰ, πεθαμένα μεταξωτὰ νὰ ἐκίχονταν
μ' ὄρη μέσα στὴ νύχτα. Ἔτσι πάντῃχα.

Τὰ μάτια μας ἀπαντηθήκανε τώρα. Κάτι εἴ-
παμε, μὰ δὲν εἶχαμε τὸν καιρὸ νὰ τὸ συλλάβουμε,
νὰ τὸ ἀγγίξουμε. Ὅστος τὸ τραγοῦδι ἐρχότανε
σιμώτερα, καὶ ἕνας-ἕνας μισοκομμένος ἀπὸ τὸν ἀγέρα
ἦχος, συρμένος σὰν τὰ ξερὰ φύλλα ὡς τὰ τζάμια
τοῦ παραθυριοῦ, ξεψύχαινε ραμφίζοντας ἐκεῖ, τὰ
στερνὰ σπειριὰ τοῦ καλοκαιριοῦ μας, σὰν τὸ πουλί
τῆς ἀνοιχτῆς ποῦ μὰς ἀπεχαιρετοῦσε... Ἔ, θεὸ μου,
πόσο καθαρὰ ἀκούω τὴ φωνή, κι' ἀκούω τὴ μυρουδιά
τοῦ καλοκαιριοῦ μας, κι' ἀκούω τῆς θάλασσας τὸν
ἀνασαμὸ ποῦ γέρνει καὶ σοῦ ψιθυρίζει στ' αὐτὰ μὲ
τόσα κυματάκια... Κεῖνες οἱ εὐωδιές τῆς θάλασ-
σας, καὶ κείνα τὰ χαλίγια, τὰ κατάσπρα ποῦ λυώ-
νουν στὸ κύμα, σιγαλὰ σιγαλὰ, σὰν τὰ κοκκαλά-
κια σου αὔριο στὸ χῶμα, σὰν τὰ δοντάκια σου ποῦ
ἀστράφτανε τότες στὸν ἥλιον... Ἀκούω τὸ τραγοῦδι,
κι' ἀκούω τὴ ζωὴ, τίς εὐωδιές τοῦ καλοκαιριοῦ μας,
καὶ νοιώθω ἕναν κόσμον ποῦ μοῦ φερναν τότες τὰ
μύρα—τὸ ἴδιο καὶ τώρα ἀπὸ τὸν ἦχο ἀναστημένο
στὴν ψυχὴ μου...

ΣΚΗΝΗ ΙV.

Νετζιμπέ, Φατμὰ καὶ Καρέττος.

NETZIMΠE (ἀπὸ μέσα).

Φατμὰ, φοδοῦμαι, σκιάζομαι, ἐφτάσαμε, γιὰ πὲς μου;
Θεὸ μου! μὴν εἶν' ὄνειρο; Ποῦ εἶναι ὁ Καρέττος;
(Μπαίνουν).

KARETTOΣ

Ἐδῶ, ψυχὴ μου! καρτερὰ γιὰ γάρθη ὁ Καρέττος.

Ἔ Νετζιμπέ μου, σ' ἀγαπῶ!

NETZIMΠE

Κ' ἐγὼ, κ' ἐγὼ, Καρέττε!

KARETTOΣ

Πὲς το ξανά, ἀγγελόμορφη, πλάσμα οὐράνιο, πὲς το,
κι' ἄς μὲ ρουφήξ' ἡ θάλασσα ἐτούτη δῶ τὴν ὥρα!
Ἄχ! νοιώθω μέσα τὰ στήθια μου πλημμύρα ἀπὸ ἀγάπη·
ἤθελα νᾶχω, Νετζιμπέ, τὴν ἀγκαλιὰ τῆς Φύσης
νὰ σ' ἀγκαλιάζω ἀδιάκοπα, ἤθελα νᾶμαι ἀγέρι
νὰ παίζω μὲ τ' ὀλόχρυσά μαλλιά σου νύχτα μέρα!

NETZIMΠE

Κ' ἐγὼ, Καρέττε, ἤθελα σ' αὐτὸ ἰδῶ τὸ μέρος
ὅλ' ἡ ζωὴ μου νὰ διαθῆ καὶ νὰ σ' ἀκούω πάντα
ὀλημερίς κι' ὀλονυχτὶς χωρὶς νὰ σὲ χορταίνω!
Λέγε, Καρέττε, λέγε μου· τὰ λόγια σου μοῦ εἶναι
κι' ἀπὸ τῆς λίμνης πῖθό γλυκὰ τὸ μαγεμένο φλοῖσβο!

KARETTOΣ

Ἐλα, ἀγάπη μου, μαζί ἀγκαλιαστοὶ ἰδῶ πέρα
στὸν ὄχτρο νὰ καθίσουμε τῆς κοιμισμένης λίμνης,
τὴ μουσικὴ ν' ἀκούουμε ποῦ μέσα στὰ χαλίγια
τῆς λίμνης κάνει τὸ νερὸ, καὶ ν' ἀδερφώνονται ἔτσι
οἱ μουσικὲς οἱ δυὸ μαζί, τῆς λίμνης, τῆς καρδιᾶς μας!

NETZIMΠE

Ἔ! μὴ Καρέττε μου, νὰ ζῆς! ὦ, μὴ κοντὰ στὴ λίμνη,
τὴ λίμνη τὴν κατάρτη, τὴν κοσμοπνίχτρα λίμνη.
Δὲν εἶναι τόπος γιὰ φιλιὰ· ἄς φύγουμε κι' ἄς πᾶμε
ἀλλοῦ νὰ χτίσουμε φωλιά· στὸ σπίτι μου, ἔ θεὸς, πᾶμε.
Ἐγὼ ἰδῶ πέρα σκιάζομαι· ἀκούς, οἱ καλαμιῶνες
πῶς πένθημα τὰ φύλλα τους χτυπᾷν; θαρρεῖς πῶς
[κλαῖνε
τ' ἀμέτρητα τὰ πλάσματα, ποῦ εἶδανε τὴ νύχτα
νὰ χάνονται, νὰ πνίγονται μέσα τὰ βαθεῖα νερά της.

KARETTOΣ

Βγάλ' ἀπ' τὸ νοῦ σου, Νετζιμπέ, τίς σκέψεις τοῦτες
[κ' ἔλα
νὰ κάτσουμε κοντὰ κοντὰ σ' αὐτὴν ἰδῶ τὴν πέτρα·
ἔχουμε τόσα πράματα νὰ ποῦμε· κι' ἂν ὁ τόπος
σὰν ἄγριος σοῦ φαίνεται καὶ πένθημος καὶ κρύος

θὰ τὸν ζεστᾷ ἡ ἀγάπη μας, ἐσὺ θὰ τὸν μερέψης!

NETZIMΠE

Πάντα ψυχρὸς, Καρέττε μου, καὶ κρύος εἶν' ὁ τόπος
ποῦ τοῦ θανάτου διάβηκε ἡ κρυετὴ φτεροῦγα·
δὲν τὸν θερμαίνουμε φιλικὰ, δὲν τὸν μερέψ' ἡ Ἀγάπη!
Ἄλλοιμονο σ' ἐκείνονε π' αὐτὴν ἰδῶ τὴ λίμνη
σιμῶνει τὴν ἀχόρταχη· λέγουν πῶς δυστυχίες
καὶ σφοδρὲς τοῦ ἐρχονται· νεκροὶ καὶ βρυκολάκοι
καὶ τὰ στοιχειὰ γυροῦν ἰδῶ κείνον ποῦ ὁ Βεζύρης
ἐπνίξε μὲς τὰ τρῖσθαθα καὶ σκοτεινὰ νερά της!

KARETTOΣ

Ποῖος σοῦπε τέτοια πράματα; δὲ ξέρεις, Νετζιμπέ μου
πῶς τοῦ Βεζύρη τ' ἔνομα δὲν πρέπει ν' ἀναφέρης
γιὰ τέτοιες μαλίστα ἀφορμὲς; ἔ σ' ἄκουε κανένας·
μόνο τὸ συλλογίζομαι καὶ μὲ παγώνει ὁ τρόμος!

NETZIMΠE

Ἄ μ' ἄκουε, Καρέττε μου, θὰ μ' ἐπερνᾷ κ' ἐμένα
σὰν τὴ Φροσύνη τὴ φτωχὴ δῶ μέσα νὰ μὲ πνίξουν;
Νὰ πάλι τὴ θυμῆθα τὴ φοβερὴ τὴ νύχτα,
ποῦδα μ' αὐτὰ τὰ μάτια μου τὴν κακομοῖρα ἐκείνη
μ' ἄλλες δεκάξιν ὁμορφονιές νὰ τῆνε πᾶν στὴ λίμνη.
Καθόμουνε μὲ τὴ Φατμὰ· θυμῆθα, ἦταν μιὰ νύχτα
σὰν τὴν ἡμέρα λαμπερὴ· τόσο τ' ἀχνὸ φεγγάρι
ἐφώτιζε ὀλοστρόγγυλο κι' ἀσφύμωνε τὴν πλάση,
ρίχτοντας μὲς τὰ Γιάννενα τίς ἀργυρὲς του ἀχτίδες.
Κοντεύαν τὰ μεσάνυχτα, κ' ἐγὼ στὸ παραθύρι
πάντ' ἀγρυπνῆ στεκόμουνε κ' ἐσεῖνα συλλογιόμουν·
ξάφνου ἐκεῖ στὴ σιγαλιὰ σὰν κλάματα ἀγροικιοῦνταν
καὶ βογγητὰ καὶ στεναγμοὶ...

KARETTOΣ

Φτάνει, γλυκειὰ μου ἀγάπη·
γιὰ κλάματα, γιὰ στεναγμούς δὲ θέλω πιά ν' ἀκούσω·
φτάνει ποῦ μούπες πῶς ἐμὲ μονάχα ἐσυλλογιόσουν.
Καὶ τώρα, ἂν ἀληθινὰ φοβᾷσαι, Νετζιμπέ μου,
καὶ σκιάζεσαι, μὴν τὰ Στοιχειὰ κ' οἱ Βρυκολάκοι
[βγῶνε,
πηγαίνουμε στὸ σπίτι σου· αὐτὸ ἐγὼ τὸ μέρος
τὸ διάλεξα γιατί· εἴτανε κρυφὸ, μοναξιασμένο·
μ' ἀφοῦ σοῦ φέρει ἐνθύμησες καὶ φόβους σοῦ γεννάει·
δὲ ξαναρχομάστε· ἀκούς; ἤρχομαι· κάθε βραδύ
κρυφὰ, κρυφὰ στὸ σπίτι σου... θὰ δῆς πῶς θὰ περναίμε,
θὰ μοιάζουμε σὰ δυὸ πουλιὰ μὲς τὴ ζεστὴ φωλιά
[τους!

Μὰ δὲν ἀκούς, Ἀγάπη μου; τί ἔπαθες; τί ἔχεις;
NETZIMΠE

Πᾶμε, Καρέττε μου, ἀκριβί!

Κακόμοιρη Φροσύνη!

(Τελιώνει ἡ Α' πράξι)

M. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

— Νὰ ξέρατε ποῖος εἶνε ποῦ τραγουδαί, μοῦ
εἶπες φοβισμένα κάπως, καὶ κοιτάζοντας πρὸς τὸ
παραθύρο ποῦ ἔβλεπε κατὰ τὸν κῆπο. Εἶνε δ...

— Ὁ Γιάννης, πρόσφτασε νὰ εἰπῶ πρῶτον ἀπο-
τελειώσης.

— Ναι ὁ Γιάννης... τραγουδαί πάντα κάποιες
τέτοιες ὥρες... Ὁ μοναχὸς ποῦ τραγουδαί τέτοιες
ὥρες.

— Ἔτσι γυρίζει πάντα ὁ σκοπὸς στ' ἀκρογια-
λιά... κ' ἔρχεται καὶ δῶ, κι' ἀπόψε τόσο γλυκὰ...
τόσο παρήγορα... Ἐπρεπε ἀπόψε νάρθη καὶ ἡ φωνὴ
τοῦ Γιάννη ἰδῶ... Πόσο γλήγορα σβύνει ἡ φωνή...
πόσο βαθεῖα φτάνει ὁ σκοπὸς... Κι' ὅστος δὲν
εἶσαι εὐχαριστημένη... Πικραίνεσαι ἀπὸ τὴ ζωὴ...

— Ἔ, τί τὰ θέλτε. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ κλει-
στηκα ἰδῶ μέσα, καὶ στοὺς τέσσερους τοίχους τῆς
κάμαράς μου, κοπέλα μεγάλη πλιά βλέπεις, ἐνοίωσα
τὴν πλάκα τῆς ζωῆς νὰ γέρνη πάνωθῆς μου. Πᾶνε
οἱ χαρὲς τοῦ ἡλιοῦ στὴ χλόη καὶ πᾶνε οἱ ἀφροὶ καὶ
τὰ τριαντάφυλλα στ' ἀκρογιαλία μας... στ' ἀκρο-
γιαλί μου...

— Καὶ δὲ χαίρεσαι ἰδῶ μέσα ποῦ εἶσαι ἡ μα-
σίλισσα μὲς μουσικῆς καὶ ὀλάγαθης ζωῆς;

— Ἡ προσευκὴ εἶνε τώρα λιγθθυμὴ στὰ χεί-
λια μου, καὶ ἀκόμα δὲν ἄγγιξα τὴ λύρα οὔτε μιὰ

βολὰ ἀπὸ τότες... Θυμῆσατε ποῦ θέλατε νὰ παίξω
τὰ βαθεῖα τραγοῦδια μας, στὶς χορδὲς τῆς οὔλα; Ἐ-
μαθα ὕστερα νὰ κροῦω τὴ λύρα λυπητερά, καὶ ἔδινα
στὸ δοξάρι μου τὸ κλάμα καὶ τὸ μοιρολόι. Μπορεῖ
νὰ μὴν ἦταν ἡ μουσικὴ μου τρανὴ καὶ μεγαλό-
πρεπη ὅπως τῆς δεσποινίδας Μάρθας ποῦ παίζει
στὸ πιάνο της, στὴν Ἀθήνα, μὰ τὴν ξέρατε πῶς
ἦταν ἄγρια...

— Ἀληθινὰ, πῶς πάει ἡ Λύρα; Παίζεις πάντα
ὅπως τότε κείνες τίς φανταστικὲς σου μελωδίες;
Θυμῆσαι κείνο τὸ τραχὺ παράπονό της στὰ δά-
χτυλά σου; Ἐλα, στ' ἀλήθεια, τότε θὰ μοῦ παί-
ξης; Αὔριο αἰ;

— Ναι, νὰν τῆς βᾶνω καινούργιες χορδές! Δὲν
ἔμαθα παραμονάχα κάποια μοιρολογικὰ τραγοῦδια
νὰ παίξω κι' ἀπὸ τότες, ποῦ ἦν τὰ θυμῆσαι.

— Καλέ μου, κύρ Ἀντρέα, δὲ μοῦ λῆτε σεῖς
τί νὰ κάνω μὲ τούτη τὴν κκιὰ μας κοπέλα, ποῦ
ὄλο καὶ παραπονιέται γιὰ τὴ μοῖρα της... μοῦ εἶπε
ξαφνικὰ κουνιώντας ἀπελπιστικὰ τὸ κεφάλι της μὲ
τὴ μαῦρη της μαντίλα, ἡ θεῖα Ζωούλα.

— Νὰν τὴ δειροῦμε... νὰν τὴ παιδέψουμε...
Ἄ, κυρὰ θεῖα μου, ἔτσι κάνουν τὰ κορίτσια ὡς ποῦ
νὰ ἰδοῦνε καλὰ στὸ βιβλίον τῆς ζωῆς... Ἡ Θεανὴ
δὲν παραπονιέται μὲ τὴν τύχη της· μὰ κάποιο πα-

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κδόκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὁφθαλμιατρεῖο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάγου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ, ὁδ. Βουβουλίας ἀρ. 1, σὺν τὴν Τροῦμπα.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΤΟ ΚΑΚΟ

Ἐγινε πιά πούγινε, θὰ πείτε ὅσοι διαβάσετε τὰρθρα γιὰ τὸν καινούριον ἐκπαιδευτικὸν νόμον πὺ ἀρχίζουμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ σήμερον, τὸ κακὸ ἔγινε πούγινε καὶ καμιά γιατρεία δὲ σηκώνει. Καὶ δὲν ἔχετε ἄδικο. Ἀφοῦ τὸ νομοσχέδιο ψηφίστηκε κ' ἔγινε νόμος κ' ἀφοῦ ὁ νόμος ἐφαρμόστηκε κ' ὡφελούνη τὰρθρα κ' οἱ διαμαρτυρήσεις; Κάτι ὡφελούνη κ' αὐτὰ. Δείχνουν πόσο μεγάλο εἶναι τὸ κακὸ, φωτίζουν τὸ ζήτημα; ἀνοίγουνε μάτια κ' ὁ θεὸς νὰ δώσει νὰ ζωντανέουν καὶ χέρια νεκρωμένα, ἀφοῦ ἀποδείχτηκε πιά τρανὰ πὺς ἐδῶ στὸν τόπον μας μονάχα τὰ ζωντανὰ χέρια ἀκούγονται καὶ γίνονται σεβαστὰ.

Ἄν οἱ δασκάλοι δὲν εἶχαν ξυλιασμένα τὰ χέρια τους, ἂ σηκωνόντουσαν κ' αὐτοὶ καθὼς σηκωθήκανε οἱ ταχ. καὶ τηλ. ὑπάλληλοι, ἂν τρίζανε λίγο τὰ δόντια τους, τὸ ὀλέθριον γι'

αὐτοὺς νομοσχέδιο δὲ θὰ περνοῦσε τόσο πανηγυρικὰ καὶ δὲ θὰ γενότανε τόσο σιδηροδρομικὰ καὶ νόμος τοῦ Κράτους. Μὰ οἱ δασκάλοι περιορισθήκανε σὲ πλατωνικὰς διαμαρτυρήσεις, σὲ διακονιάρικα παρακάλια, σὲ ἀναιμικὰ ὑπομνήματα, σὲ πράματα δηλ. πὺ γιὰ δῶ ἀπὸ καιρὸ μπαγιατέψανε, καὶ γι' αὐτὸ ἀνεβήκανε σὺν ἀκακὰ ἀρνιά στὴν καρμανιόλα, πὺ γιὰ δαύτους στήθηκε, χωρὶς κανένα νὰ συγκινήσουνε.

Μὰς λένε σήμερον πὺς ὁ καινούριος νόμος χτυπάει κατάκαρδα τὸ λαὸ καὶ τὸ πιστεύουμε. Μὰ ἐμεῖς ὁ λαὸς τί φταίμε ἂ δὲν κουνιθῆκαμε ὅταν εἶταν καιρὸς, ἀφοῦ ἡ ἀφεντιά τους πὺ θὰ μὰς ἠλεχτροῖζανε καθήσανε μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια; Ἐδῶ σὲ λογαριάζουνε μονάχα σὰ σὲ βλέπουνε ζωντανὸ τὸς πρόφιους τοὺς πατᾶνε καὶ οἱ δασκάλοι—τί νὰν τὸ κρύβουμε;—σὺν ψηφίζοιταν ἡ καταδικη τοὺς δὲ δείξανε κανένα σημάδι ζωντανοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι ὅμως ἀκόμα καιρὸς. Μεταῦριον θὰ εἴθι ἡ Βουλὴ ἡ Κυβέρνηση μπορεῖ καὶ νὰλλάξει κ' ἀφοῦ οἱ νόμοι ἐδῶ ἀλλάζονε μὲ κάθε καινούρια Κυβέρνηση, καμιά φορὰ καὶ μὲ τὴν ἴδια πὺ τοὺς ψηφίζει, μπορεῖ νὰλλάξει, στὸ καλύτερον ἢ στὸ χειρότερον, κ' ὁ δικὸς τους νόμος. Τότε ἂς ζητήσουνε σὰ ζωντανοὶ ἀνθρώποι τὸ δίκιο τους, ἀφοῦ πιά μὲ τὰς θρα πὺ ἀρχίζουμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ σήμερον, θὰ ξέσουν ποῖ εἶναι τὸ δίκιο τους καὶ θὰ μάθουνε μὲ ποῖ τὸν τρόπο πρέπει νὰν τὸ ζητήσουν.

Ἡ «Ἐστία»

τῆς Τετάρτης, μὲ τὸν τίτλον «Ὁ Κίνδυνος», δημοσίεψε ἓνα δυνατὸ καὶ λογικώτατον κῆρυξ γιὰ τὴν ἀρχιτετακτὴν τῶν ἐμπόρων μας πὺ ἐπιμένουνε, μ' ὅλον τὸν ζεπεσμό, ἡ κάλλιον τὸν ἐξουτελισμὸν τοῦ φράγκου, νὰ κρατᾶνε τὶς διάφορες πρᾶματιες τοὺς ὑψωμένες καθὼς κ' ὅταν τὸ φράγκον εἶτανε στὰ 1,50 καὶ ψηλότερα.

Ἡ ἐπιμονὴ τους αὐτὴ, ἡ παραπολὺ ληστρική, θὰ κάνει, λέει ἡ «Ἐστία», τὸν κόσμον νὰ τραβηχθεῖ λίγο λίγο ἀπὸ τὴν ἀγορὰ μας καὶ νὰ καταφεύγει στὶς ξένες ἀγορὰς γιὰ ἄτι τοῦ χρειάζεται, ἀφοῦ δὲ καὶ τώρα δὲν εἶναι λίγο πὺ φέρουν ἀπὸ τὴν Ἑυρώπη τὰ ρούχα τους, ἀφοῦ τοὺς κοστίζουν ἔτσι φτηνότερα. Μὰ κ' οἱ φοιτητάδες θὰρχινήσουνε νὰ προτιμοῦν τὰ Ἑυρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, ἀφοῦ μ' ἔσα

ζοδιάζουνε σήμερον ἐδῶ, μποροῦν περίφημα νὰ ζοῦν κ' ἐκεῖ καὶ νὰ σπουδάζουν καλύτερα.

Οἱ ἐμπόροι μας στ' ἀλήθειαν τὸ παράκταναν. Ἄνεβαίνει τὸ φράγκον ἓνα λεφτό, ἀνεβάζουν κ' αὐτοὶ ἀμέσως τὶς τιμὰς. Κατεβαίνει τὸ φράγκον μιὰ δυὸ δεκάρες, ἡ καὶ περισσότερον, οἱ τιμὰς οἱ ἴδιες. Ἄγοράσαμε, σοῦ λένε, μὲ φράγκον ὑψωμένο». Βρὲς λογαριασμὸν τοῦ λόγου σου σὲ τέτλια λογική. Καὶ τὸ κακὸ εἶναι πὺ δὲν μπορεῖ ἡ Ἀστυνομία νὰ τοὺς μεταχειριστεῖ κ' αὐτοὺς σὺν τοὺς ψωμάδες καὶ νὰ βάλει γέμι στὴν ἀρχορτασίαν τους.

ΜΑΘΑΜΕ

πιά, ἂν κ' ἀργὰ, πόσους καὶ ποίους τίτλους ἔχει στὴ ράχη του ὁ κ. Πιτζόρνος πὺ μιλᾶσε τὶς προάλλες τόσο χαριτωμένα στὸ Ὁδῆϊον Λότζερ γιὰ τὸ γλωσσικὸν μᾶς ζήτημα. Εἶναι, λέει κάπια φημερίδα, «φιλέλλην—σοφὸς—ἐξ Ἑλθετίας—Ἑλληνιστῆς». Γιὰ φανταστεῖτε! Φιλέλλην καὶ νὰ βρίζει τὴ γλώσσα πὺ μιλάει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς. Σοφὸς καὶ νὰ ξαναμασσᾶει τὶς Μιστριωτικὰς ἀνοησίας. Ἐξ Ἑλθετίας καὶ νὰ λέει κουβέντες πὺ ἐπιτρέπεται νὰν τις λέει μονάχα ἓνας ἄνθρωπος πὺ ἔρχεται ἐκ Νεφελοκοκκυγίας. Κ' Ἑλληνιστῆς. Γι' αὐτὸ πιά ἂς δώσει λόγον σ' ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Ἑυρώπης πὺ θὰ βραστοῦν τὴν κοιλίαν τους ἀπὸ τὰ γέλια μὲ τὴν τέτλια Ἑλληνιστικότητά του.

Ἡ φημερίδα πὺ μᾶς πληροφορήσε τοὺς λίγο ἰσπανόλικους τίτλους τοῦ σὺν Πιτζόρνον, δημοσιεύει καὶ μιὰ χαριτωμένη ταμπουρλιά γιὰ τὴ νεολαία μας. «Ἐυτυχῶς—λέει—ἡ νεολαία μας εἶναι τόσοσὺν ὑπερήφανος διὰ τὸν θησαυρὸν τῆς γνησίας (!) γλώσσης καὶ τόσοσὺν πιστὴ εἰς τὰς προγονικὰς παραδόσεις, ὥστε πᾶς φόβος μήπως κλονισθῇ εἰς τὰς πεποιθήσεις τῆς νὰποθαίνῃ μάταιος».

Κάτω ἀπ' αὐτὸ ἀρχίζον κατὶ χωρατὰ μὲ τὸ γενικὸν τίτλον «Ἀδύνα τῆς Ζίστης». Ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ ταίριαζε περίφημα ἂν ἀρχίζε ἀπὸ καὶ πὺ ἀρχίζει κ' ἡ κουβέντα γιὰ τὸν κ. Πιτζόρνον.

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

μας ἀρχινήσανε νὰπλώνουνε στὸν ἥλιον τὰπλυτὰ τοῦ Ὑπουργείου μας—κ' εἶναι τόσοσὺν πλούτῳ, λένε, πὺ ζήτημα ἂν πλουθῶνε, ἀκόμα καὶ μὲ μιὰ γενναία διάλυση... Βουλῆς.

Ὁ Ράλλης κ' ὁ Μαυρομιχάλης, στὰ φανερά

ράπνον θὰ ἔχη, καὶ πρέπει νὰ τὴν παρηγορᾶτε, ἀποκρίθηκα σὺν σοβαρὸν δάσκαλος.

—Κανένα πρᾶπον δὲν ἔχω, μόνον θὰ ἔθελα νὰ ζῆσω λίγο στ' ἀνοιχτὰ, στὴ μεγάλη ζωὴ πὺ ἔζησα παιδοῦλα σὺν ἡμῶνα. Θὰ ἔθελα ἀκόμα νὰ γυρίσω στὸ ἀκρογιάλι μου καὶ νὰ τρέξω μὲ ξεπλεγμένα τὰ μαλλιά... Τὸ παράπονόν μου εἶνε πὺς κλείστηκα ἐδῶ, σὺν ἔρημῳ, χωρὶς ἐλπιδες, καὶ πόθον κανένα. Ὑστερον τόσοσὺν καιρὸ πὺ εἶχαμε νὰ ἰδοῦμε ἄνθρωπον ὅπως ἐπᾶς, πὺ νὰ μπορεῖ κανένας νὰ μιλήσῃ καὶ νὰ εἰπῇ δυὸ λόγια. Ὡ, νὰ ξέρατε τί βρασανο εἶνε ἡ στένεψη τῆς ζωῆς ἐδῶ, καὶ πόσο μὲ στενοχωρᾶει νὰ βλέπω πάντα τὰ ἴδια πρόσωπα πὺ αἰώνια κλαῖνε...

—Τί σὰς γνοιάζει; Σεις μπορεῖτε νὰ ζῆστε στὴ φωλιά σας. Μέσα στὸ σπιτάκι σας εἶνε τόσο γαληνεμένη ἡ ζωὴ, τόσο μυστική.

—Σὺν τὸ πιστεύετε, εἶπες μὲ φωνὴ σιγαλῆ.

—Τί ὄχι; σοῦ ἀποκρίθηκα σὺν ξαφνιασμένον.

—Τὴ γαλήνην τὴ βλέπετε ἀπόξω. Ἐμπᾶτε μέσα καὶ θὰ ἰδῆτε πὺς τὸ ρολοῖ πὺ ἀκούτε δὲν εἶνε καὶ τόσο καλόχηρον, σάμπως θὰ τὸ νομίζετε.

—Ἄς ἀφήσουμε, σοῦ ἀπάντησα μὲ πίκρα, αὐτὴ τὴν κουβένταν, γιὰτὶ θαρρῶ πὺς πολὺ ἀλλάξατε ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺ σὰς ἀφῆσα καὶ φυγα γιὰ τὴν Ἀθήναν, τρεῖς χρόνια τώρα...

—Ὅχι γώ. Κάτι ἄλλο ἀλλάζει πάντα ὀλόγυρά μας, καὶ κατὶ πάντα θὰ λείψῃ μέσα μας. Ξέρω

καὶ γώ, ἔσως νὰ εἶμαι στὴν ἀπάτην—ὡστόσο πιστέψτε πὺς ζῶ βασανισμένη ζωὴ. Καὶ μὴ βιαζόσαστε. Ὅτὰ τὰ μάθετε, θὰ τὰ ἰδῆτε: Καὶ θὰ μὲ διακαιώσετε, ἀποκρίθηκα μὲ κάποια πίκρα.

—Δὲ σὰς τὸ λέγα γώ, νὰ τώρα ἀκούστε τα, μοῦ εἶπε ἡ θεῖα Ζωούλα, μουρμουρίζοντας κατὶ, καὶ συγκαιρῶν ζητώντας νὰ ξεροτῆλῃσῃ τὸ καντηλιέρι, πὺ σπιθοβόλησε.

Ξαναπῆρα πάλι στὰ χέρια μου τὸ βιβλίον μὲ τὶς ζωγραφίες. Δὲν ἔθελα νὰκούσω πλιά τὸ παράπονόν σου, τοῦλάχιστον γιὰ κείνον τὸ βράδυ. Ὁ ἀγέρας σὰ νὰ σάπασε λίγο ὄζω, καὶ τὰ δέντρα ἐπειόνταν ἀνάργα, σὲ ἀποσταμένες φυσματινῆς: μιὰ ἀρῆ ἀβροχὴ ἔπεφτε στὰ κεραμίδια, καὶ σὺν σπόροι χτυποῦσαν πότε-πότε οἱ ψυχάλες: στὰ τζάμια συρμένες ὡς ἐκεῖ ἀπὸ τὸν ξέψυχον ἀγέρα, πὺ ἀναβόιζε κούφι-κούφια. Ἐσηκώθηκα γιὰ νὰ φύγω.

—Τόσο γλήγορα φεύγεται; Κἀτσετε λίγο. Τί μὲ τὴ βροχὴ θὰ πᾶτε; μοῦ εἶπες κοιτάζοντάς με στὰ μάτια.

—Δὲν πειράζει, κοντὰ εἶνε. Κι' αὔριο θὰέρτω νὰ σὰς ἰδῶ καὶ ἡμέρα, εἶπα γελώντας. Τάχα λέτε πὺς δὲ θὰ χαίροσαστε;

—Ναί, ἔλατε νὰ πάρουμε μαζί τὸν καφέ, καὶ νὰ σὰς εἰπῶ ἓνα τραγούδι πὺ ἔμαθα τώρα στερνὰ ἀπὸ μιὰ χωριατοπούλα. Τὸ συντροφεύω στὴ λύρα.

Μὲ κοίταζες τώρα ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια.

Καὶ χαμογελοῦσες τρισεύτυχη.

—Πόσο μεγαλώσατε, πόσο ψηλώσατε! Νὰ σὰς εἴβλεπα δὲ θὰ σὰς γνῶρίζα. Ἄντρας γείνατε.

—Ναί ὁ γιόγκας μου, καὶ τὸ βλαστάρι μου, πὺ νὰ τὸ χαρῶ, εἶπε χαϊδεύοντάς με τὶς πλάτες ἡ θεῖα Ζωούλα.

Σοῦ σφιζα τὸ χέρι δυνατὰ, καὶ χαϊρέτησα τὴ θεῖα Ζωούλα, πὺ μὲ φίλησε.

Κατεβαίνοντας στὴ σκαλα μοῦ εἶπες. —Ἄβριο σὲ περιμένω, τ' ἀκούς; Καλὴ νύχτα!.. Καλὴ νύχτα!..

Μοῦ ἔγγιζες τὴν ψυχὴν, καὶ λαχτάρησε μιὰ φέξη μέσα μου παλιά. Ἐθάρρεψα πὺς σ' ἀκούω νὰ μοῦ μιλάς ὅπως καὶ τότες. Τ' ἀκούς; ἀκούγα ὕστερον βγαίνοντας στὴν στράταν πὺ μοῦ ψιθύριζε ἡ βροχούλα σ' αὐτὴν τ' ἀκούς; ἀκούγα νὰ βγαίνῃ ἀπὸ κάθε παράθυρον σπιτιοῦ, καὶ σὺν ἔφτασα στ' ἀκρογιάλι, ἡ τρανὴ θάλασσα, σκοτεινισμένη μέσα στὴ χυνοπωριάτικη θλίψη τῆς, τ' ἀκούς; μοῦ σφύριζε στ' αὐτὴ ἀπὸ τοὺς ἀφρούς τους καὶ τὰ κύματα, μὲ μύριες φωνούλες. Καὶ βολίζαν τώρα τὰ μελίγγια μου, καὶ χτυπάγε ἡ καρδιά μου γλήγορα γλήγορα, φεύγοντας γοργὰ γιὰ τὸ σπιτί μου, καὶ ἔλεγα ἀθέλητα, καὶ μουρμουρίζα σὺν ξελοῖσμένον. —Τ' ἀκούς; τ' ἀκούς;..

(ἀκολουθεῖ)

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ